

DRUŠTVO
DEFEKTOTOLOGOV
SLOVENIJE

SEKCIJA
MVO

ptički
3/4   brez
gnezda

GLASILO DDS - SEKCIJE MVO - LETO 1 - ŠT. 3 - NOVEMBER 1975

VSEBINA

Stran

Ciril Brezovec: Demokratična naravnost vzgojite-ljev - princip, metoda in sredstvo socialistične samoupravljaljske pedagogike	1
Leon Lojk: Referat iz Dekliškega vzugajališča v Višnji gori	15
Vali Glavič-Tretnjak: Pomen odnosov med vrstniki in njihov pomen pri delu s čustveno motenimi slepimi in slabovidnimi otroki	36
Kako je s kaznovanjem pri permisivnem tretmanu otrok in mladostnikov z MVO	42
Dragan Trampuž: Aktualna vzgojna tema	45
Margarita Stajnko: Rezultati logopedskih pregledov šolskih in predšolskih otrok v občini Slovenska Bistrica	48
Nekaj misli iz poročila Vzgoja in izobraževanje danes in jutri /Unesco 1972/	55
Ivan Škoflek: Tinček	56
Irena Bizjak: Kaj je psihoterapija	59
Bili smo na Hrvatskem	61
Milena Žužek: V našem mladinskem domu M.Beličeve	62
Od tu in tam	62
75-letnica slovenskih zavodov za usposabljanje slušno in govorno prizadetih	63
Tretja seja društva defektologov Slovenije	63
Informacije o knjigah	65
Vse o gradnji gnezd	66
Nagrada sklada "Boris Kidrič"	69
prof.dr.Bronislav Skaberne: Mladinsko kažensko pravo po novi ustavi	70
Kaj je delala sekcija	73
Knjige, ki jih imamo na zalogi pri sekciiji MVO	74

To številko so uredili: Irena Bizjak, Franci Ravnikar, Mjuša Sever, Ivan Škoflek, Janez Vivod in Slavko Zupan.
Likovne storitve: gojenci VZ F. Milčinskega Smlednik.

Razmnoženo v 300 izvodih

Pred vami je tretja številka Ptičkov brez gnezda. S tem izpolnjujemo obljubo, da vam v letu 1975 pripravimo pet številk našega glasila.

Ta številka je obogatena tudi s prispevki drugih področij; s tem vsem ostalim sekcijam specialnih pedagogov odpiramo možnost sodelovanja v glasili.

V decembru 1975 načrtujemo izdajo dvojne številke. Prosimo vse, da pošljejo svoje prispevke uredništvu v čim večjem številu najkasneje do 10. decembra 1975 na naslov: Društvo defektologov Slovenije, Sekcija MVO, 61000, Ljubljana, Zavetiška 5.

Na tem mestu razpisujemo natečaj za najboljši prispevek pod naslovom "Kako sem preživel Novo leto v vzgojnem zavodu", ki naj ga napiše gojenec. Sestavek naj bi obsegal največ dve tipkani strani. Izmed zbranih prispevkov, ki naj se pošljejo najkasneje do 1. februarja 1976, bo uredniški odbor izbral najboljšega. Prispevek bo objavljen in nagrajen.

Obveščamo vas, da bo ponovitev seminarja: "Nova izhodišča obravnavanja otrok in mladine z motnjami vedenja in osebnosti v vzgojnih zavodih" v času od 3. do 7.12.1975. Udeleženci prejmejo nad 100 strani študijskega gradiva. Kotizacija je 800,- din. Prijavljenci najajo nakažejo na Društvo defektologov Slovenije - št. računa 5001-679-65971 - za seminar MVO. Prijave sprejema sekcija MVO, 61000, Ljubljana, Zavetiška 5, do 20. novembra 1975.

Demokratična naravnost vzgojiteljev - princip, metoda in sredstvo socialistične samoupravljaljske pedagogike

S tem seminarjem, ki nosi naslov "Nova izhodišča obravnavanja otrok in mladine z motnjami vedenja in osebnosti v vzgojnih zavodih", stopamo v novo obdobje strokovnega obravnavanja naših gojencev. Lahko bi rekli, da odpiramo novo stran zgodovinske poti naših zavodov za usposabljanje otrok in mladine z MVO. Ob tem se v polni meri zavedamo, da naloga ne bo lahka in da ne bomo tako zlahka obšli vseh čeri. Ta naloga je namreč družbeno silno občutljiva in odgovorna, zelo kompleksna, saj zajema vse elemente vzgojnoizobraževalnega sistema. Bo pa vsekakor lažje premostljiva, kot v nedavni preteklosti kazanje s prstom na naše zavode in hudovanje nad njimi. Včasih bolj ali manj upravičeno, prizanesljivo ali neprizanesljivo. Glejte "Srednji vek v vzgojnih zavodih", po "Zaznamovanih" pada težka vzgojiteljeva roka, ki je vzhled agresivnim gojencem, kako naj se slabo s hudim zbij, kako je treba obračunavati z "Grajskimi biki" ipd.

To je le ena plat, ki nam je dala pobudo in moč, da se lotevamo tako revolucionarne preobrazbe vseh subjektivnih sil v naših zavodih. (Po preobrazbi bodo te subjektivne sile postopoma ustvarjale in končno ustvarile potrebne objektivne pogoje, ki bodo postali skupaj z novim konceptom vzgoje močna ustvarjalna sila z dalekosežnimi posledicami pri strokovnem obravnavanju otrok in mladostnikov z MVO).

Druga plat, ki je bolj razveseljiva in ki nas še posebej navdaja s prepričanjem na uspeh, pa je pozitivna dediščina obče in speciально-pedagoške misli, ki je zrasla na naših tleh in ki je v naši zavesti že del nas samih. Naj omenim pri nas najbolj znano mlađinsko vzgojno delo "Ptički brez gnezda" Frana Milčinskega, ki je izšlo 1917. leta in je do danes doživel velik izdaj in ki je nekaj posebnega, enkratnega te vrste v svetovni literaturi.

Dalje, številni seminarji, ki so vsej naložili neposredno aktivnost vseh udeležencev in ki so prav tako vplivali na rezultati. Za seboj imamo tudi lastno eden seminarja, ki je prineslo prav te dni visoko družbeno izrazito inčljučivo vzgojnega zavoda v Gor. Logatcu, posredno pa tudi sedežnega inštituta za kriminologijo v Ljubljani, ki so ekperimenti v njem uspešno izvedli.

To so viri, iz katerih danes izhajajo nekaj zaključje, da se je Zavod za šolstvo SRS odločil za seminarje, neprav tako vsebino in s prav takim načinom delu kot ga bodo učili. Za to so tehnični razlogi: širši - družbeni in rožji - strateški in organizacijski. Kot veste, smo pri nas v zadnjih treh letih dejeljeno vzgoji in izobraževanju več družbenih dokumentov, kot vsem preteklem desetletju. V njih je zapisano, da sta vzgoja in izobraževanje neodtujljivi sestavini načalnjega družbenoekonomskoga razvoja in razvoja samoupravljanja. Z novo ustavo, predvsem namreč vzgojnoizobraževalno področje, isti samoupravni pravici in dolžnosti kot druga področja v združenju. Zato postaja skupno z ostalimi temeljnimi organizacijami združenega dela najdemokratičnejša oblika integracije združenega dela. Bistvo podružbljanja vzgoje in izobraževanja je v spremenjenih družbenoekonomskih in samoupravnih odnosih. To nas spodbuja da jih tudi v praksi čim prej uveljavimo. Toda kako?

Osnovno izhodišče, iz katerega velja izhajati pri reševanju vseh vprašanj vzgoje in izobraževanja samoupravnike socialistične osebnosti, je misel, da je razvoj tako ekonomski rezultat številnih, čim bolje usklajenih družbenih in osebnih vplivov na osebnost, ki je sečišče vseh teh vplivov. Kljuti pa tudi izhodišče lastne zavestne aktivnosti, ki trdi načeljuju lastnemu razvijanju.¹

¹ To misel in nekaj naslednjih sem posnel v predpredsednik za naše potrebe iz materiala III. kongresa pedagoške jugoslavije, ki je objavljen v Pedagogiji, štev. 2 - 3 in 4, 1973, Beograd. Predvsem sem se naslonil na referat Dr. Dragitine Vučetića: Škola i školski pedagozi pred savremenim zadacama osnovna samoupravne socijalističke ličnosti. (Pedagogija, štev. 2 - 3, 1973, str. 187 - 194)

Iz te misli izhaja, da si ne more nihče, niti šola niti zavod za usposabljanje niti kak drug vzgojni dejavnik, sam sebi pripisati izključne pravice pri oblikovanju take osebnosti, niti si ne more domišljati, da to lahko sam doseže. Vsak dejavnik ima samo svoj delež in svoje specifične zmožnosti, torej tudi svoje naloge in odgovornost pri delo na skupnem cilju oblikovanja samoupravljaljske socialistične osebnosti. Čim bolje jih pozna in definira, čim bolje jih razmeji od nalog in zmožnosti drugih vzgojnih dejavnikov oziroma od izvorov vplivanja, toliko bolje bo lahko uresničeval svoje specifične naloge in opravičil svoj obstoj. Se pravi, čim jasnejša je zavest nekega vzgojnoizobraževalnega zavoda o svojih nalogah, mu ta zavest pomaga, da bo bolje določil svoje mesto v sodelovanju z ostalimi vzgojnimi dejavniki.

Razvoj vzgojnoizobraževalnega zavoda tudi ni nič drugega kot rezultat stalnega ali občasnega preučevanja svoje vloge v spremenjeni družbi in z vidika na nujne bodoče spremembe. Najpogosteje je vzgojni zavod na to preučevanje prisiljen zaradi kritike in pritiskov od zunaj in znotraj, pri čemer imajo njegovi manjši ali večji neuspehi močno vlogo neovrgljivega argumenta, da imajo kritiki prav in da je treba razmišljati o spremembah in nekaj tudi resnično spremeniti.

Zaradi svoje zaostalosti za potreбami časa je danes pri nas znova prišel v nemilost celotni vzgojnoizobraževalni sistem od male in osnovne šole, do posebnega, srednjega in visokega šolstva. Nekateri zaskrbljeno kritizirajo, ker šola ne vrši dobro svoje vloge konzervatorja obstoječega družbenega reda, drugi pa, ker ni prilagojena nalogam za spreminjanje družbene stvarnosti. To je pač konflikt, ki nam je znan iz zgodovine pedagogike, le da ima danes specifične oznake!

Mi in vsi naši delovni ljudje zavzemamo drugo stališče in sicer s povsem določenim konceptom samoupravljaljske socialistične družbe in v tej družbi odgovarjajočo osebnost. Naši delovni ljudje vzgojnoizobraževalnih zavodov ne odklanjajo, stremijo pa za tem, da jih preoblikujejo v zavod, šolo nove družbe, ki bo odprta navzven in demokratična z vsemi atributi demokratičnega načina

življenja, se pravi v nov tip vzgojnoizobraževalnega zavoda z realno odmerjenimi možnostmi vplivanja, brez iluzij o njegovi usodni in odločilni vlogi v družbenem razvoju.

Naša naloga je, da teoretično in praktično postopno zgradimo tak sistem socialistične vzgoje in izobraževanja, ki bo osvobojen po manjkljivosti tradicionalnega fevdalno - stanovskega in buržoaznega razrednega vzgajanja in izobraževanja, kakor tudi zgodovinsko determiniranega birokratskega socializma. Le tak sistem bo še bolj uspešno in optimalno prispeval k vzgoji samoupravljaljske socialistične osebnosti in ne bo zamenjeval oziroma zanikal delovanja drugih v socializmu vedno močnejših vzgojnih dejavnikov.

V osnovi so naši socialistični vzgojnoizobraževalni zavodi že po sami svoji ideji samoupravnji, ker so zavodi družbe, ki temelji na skupnosti in sodelovanju, to so torej zavodi brez razredne dominacije. Vsi ideologи socialističnega socializma so si jih predstavljali kot družbeni organ in sredstvo socializacije. Pomembno pa je, da temu v praksi ni vselej tako. Tudi pri nas ne, in sicer vse do uvedbe družbenega samoupravljanja v naše vzgojnoizobraževalne zavode (1955). Položaj osebnosti v vzgojnoizobraževalnem procesu je tudi pri nas dotlej ostal podrejen interesom socialistične, žal, večkrat v mnogočem birokratsko organizirane države. Zato je bilo toliko problemov in raznih akcij, da bi se ti problemi na vzgojnoizobraževalnem področju rešili. Naše izkušnje so pokazale, da brez samoupravljanja v praksi ne more biti pravega socialističnega vzgojnoizobraževalnega zavoda, ki bi razvijal osebnost socialističnega človeka v skladu z ideali socializma. Doslejšnje izkušnje so nam pokazale, da graditev samoupravnega socialističnega vzgojnega zavoda ni niti enostavna niti lahka naloga in da se ta naloga ne konča z odvzemom zavoda izpod oblasti buržoaznega razreda in z njegovim spreminjanjem v orodje diktature proletariata. Potrebne so globlje, predvsem notranje spremembe v smislu najširše demokratičnosti.

Danes vemo, da je življenjsko pomembno rešiti probleme: kako napraviti vzgojni zavod za neposredno družbeno inštitucijo, kako najti prave načine povezovanja samoupravne socialistične družbe z vzgojnim zavodom in zavod z družbo in kako organizirati živ-

ljenje ter delo v zavodu, da bi gojenci in učenci v njem živeli in delali socialistično in samoupravno, da bi se tako teoretično in praktično razvili v prave samoupravljalce.

Samo vsebinska sprememba pouka in idejna usmerjenost vzgoje in izobraževanja, dopolnjena z dodatnimi vzgojnimi ukrepi, še ne bodo napravili socialističnega vzgojnega zavoda, še manj samoupravljaljskega. Dovolj pa tudi ni, da je vzgojni zavod delavsko - razredno usmerjen, temveč mora v celoti odražati in izražati interese delavskega razreda, pa tudi v sestavi gojencev in učencev. Vse to narekuje, da mora delavski razred vršiti na vzgojni zavod neposredni vpliv in ne samo preko socialistične države.

Naloga, da bodo naši vzgojni zavodi vse to dosegli, je v bistvu velika, kar pomeni, da je zelo težka, kompleksna in dolgotrajna. To je zares dolgotrajen proces, saj mora v njem socialistični vzgojni zavod izgubiti vse tiste značilnosti, ki ga vlečejo nazaj, ki ga hromijo, ki okostenjujejo odnose izven in znotraj zavoda, seveda, pri tem pa ne sme izgubiti na organiziranosti in sistematičnosti, kar vzgojni zavod razlikuje od drugih oblik vzgajanja in izobraževanje in ki povečuje njegovo učinkovitost in relativno skrajšanja trajanja učenja, vzgajanja in prevzgajanja.

Pri organizacijski rekonstrukciji naših vzgojnoizobraževalnih zavodov bo treba pričeti pri bazi, predvsem pri kadrih. Te bo treba s sodobnimi metodami spreminjati in spremeniti. Treba jih bo demokratično naravnati. To pa je tisto, kar bo najtežje. Če bomo dosegli vsaj to, da bodo imeli do otrok človeško topel odnos, da jih bodo začutili kot subjekt, ki ga radi oblikujejo in ne kot objekt, ki je vreden zatiranja in odklanjanja, bomo veliko storili pri našem prizadevanju za preoblikovanje tradicionalnih vzgojnoizobraževalnih zavodov v zavode sodobnosti.

Temu problemu, namreč kako ustvariti potrebne pogoje, da bomo dobili kot rezultat našega prizadevanja resnični socialistično samoupravljalski vzgojnoizobraževalni zavod, je namenjeno naše petdnevno razmišljjanje na tem seminarju.

In kdo nas zadolžuje na tako razmišljanje? Predvsem delovni ljudje, ki so s svojo družbeno kritiko zadrli v koren našega celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema in v bazo naših vzgojnoizobraževalnih zavodov. O tem smo že nekaj rekli. Manj pa smo govorili o subjektu, ki ga pri našem vzgojnoizobraževalnem procesu oblikujemo, se pravi, vzugajamo in prevzgajamo. To pa so naši gojenci in učenci, ki nas še posebej zadolžujejo za korenite spremembe predvsem v naših odnosih do njih. Oni se ne pritožujejo toliko nad vzgojnoizobraževalno vsebino, kot nad načini našega vodenja njih samih. Poglejmo, kaj pravijo. Prvi odgovarjajo na vprašanja raziskave, drugi pa na vprašanja neke ankete. Prvi so učenci rednih šol v republiki Črni gori, drugi pa gojenci Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani.

Bežna omemba rezultatov raziskave, ki se nanaša na položaj učencev v vzgojnem procesu in ki jo je izvedla ekipa pedagogov v republiki Črni gori za III. kongres pedagogov Jugoslavije, ki je tudi razpravljal o položaju mladih v vzgojnem procesu, je več kot informativna. Ker je bila raziskava dobro pripravljena, so rezultati dokaj objektivni. Raziskovalci so zajeli 9 srednjih in 8 osnovnih šol, skupno 470 učencev; od tega 290 maturantov srednjih šol in 180 učencev osmoga razreda osnovne šole.²

S prvo serijo vprašanj so želeli zvedeti:

- kako učenci razumejo in doživljajo proklamirane demokratske koncepte naše nove šole;
- v koliko poznajo samoupravne procese v šoli;
- koliko so vključeni v organe samoupravljanja v šoli in v mladinski organizaciji;
- kako je razvita samouprava mladih in kakšna je njihova vloga v vseh teh procesih.

Samo nekateri rezultati:

- v osnovni šoli uporabljajo bolj metode prisiljevanja in pritiska, neredko tudi zelo groba sredstva poniževanja učenčeve osebnosti (pretežna večina učencev);

² Rade Delibašić, Nikšić: Rezultati ispitivanja o položaju učenika u procesu vaspitanja, Pedagogija, štev. 4/1973, str. 501 - 507. Beograd.

- v šoli učencem ni zagotovljeno napredovanje na osnovi dela (62,84 %);
- učenci so potrdili, da ne poznajo oblik in organov upravljanja. Samo 4,17 % preiskovancev pozna, kateri so upravni, 2,78 % strokovni in 5,56 % samoupravni organi šole. Zanimivo je, da je znanje srednješolcev po teh vprašanjih samo za 2 - 3 % boljše od osnovnošolcev;
- v samoupravne organe šole in v mladinsko samoupravo je vključenih le 6,02 %;
- 97,18 % preiskovancev meni, da je njihovo sodelovanje v organih samoupravljanja v šoli in mladinski samoupravi le formalno; člani razredne skupnosti so revolucionarni samo v besedah; ko se je treba izkazati z delom, so vsi tiho; mnenje direktorja in profesorjev je vladajoče mnenje.

Na vprašanji:

- ali je učenčeva osebnost v šoli upoštevana,
- ali obstaja izkoriščanje učenčevega dela v šolah za kvalificirane delavce,

so dobili naslednja odgovora:

- 56,18 % preiskovancev se lahko z učitelji svobodno pogovarja o vseh učnih in drugih vprašanjih brez bojazni zaradi posledic; ostalih 43,82 % meni, da take možnosti nini,
- 65,84 % preiskovancev trdi, da so izkoriščani in da svojih pravic ne morejo uveljaviti brez večjih težav; tudi kadar imajo prepričljive dokaze (materialna dejstva so na strani učencev), verjamejo profesorju. Učenec je največkrat dvakrat kaznovan: niso mu priznali iskane pravice, obenem pa je izpostavljen samovolji profesorja, čigar postopek je obsojal.

Sledi zaključek: učencem v šoli še vedno ni zagotovljena svoboda lastnega mišljenja ter trpe v strahu za posledicami. Preiskovanci so navajali zelo prepričljive dokaze o svojih težavah in nevšečnostih zaradi tega, ker so v šoli svobodno izražali svoja mnenja o pomembnih vprašanjih dela in življenja šole. Tovrstne težave je doživel kar 44,91 %. Običajno so sledile naslednje kazni: znižanje ocene, popravni izpit, ponavljanje razreda, razna oponašanja in maltretiranja (maščevanje).

Še o kaznovanju učencev:

- 60,19 % jih trdi, da so bili v času šolanja fizično kaznovani;

- 66,67 % jih je doživljalo razna sramotenja (psovke, zmerjanja ipd.);
- 55,54 % se jih pritožuje nad podcenjevanjem, pritiski in osebnimi žalitvami, s čemer je bilo ranjeno njihovo samo-spoštovanje;
- 67,59 % je bilo ignoriranih;
- 65,74 % je bilo izpostavljenih raznim grožnjam, sitnarenju in muhavosti profesorjev.

Zaključek: učenčeva osebnost je v šoli vse prej kot zadovoljivo spoštovana (skoraj docela je prezrt vzgojni princip spoštovanja učenčeve osebnosti!!) in je docela podrvžena samovolji učiteljev. Zaprepašča nas tudi vulgarnost izražanja učiteljev.

Po mnenju preiskovancev so posledice takega stanja naslednje: pogosti konflikti med učitelji in učenci, hinavščina, laž, brezbrižen odnos do šole, učiteljev, skratka vsega, kar je v zvezi s šolo. Njihovo nezadovoljstvo do šole je izraženo takole:

- 12,50 % učencev je popolnoma zadovoljnih z obstoječim stanjem;
- 62,04 % samo delno;
- 25,46 % je popolnoma nezadovoljnih,

kar pomeni, da je 87,50 % učencev nezadovoljnih z obstoječim stanjem v šoli. Iz tega sledi jasna in nedvoumna zahteva: obstoječe stanje v naši šoli je treba spremeniti in to čim preje!

Kot razlog nezadovoljstva navajajo: formalno samoupravljanje, nezadostno spoštovanje učenčeve osebnosti, pasivnost v učnem procesu, pomanjkanje perspektiv, sredstev motiviranja in spodbujanja, zaostalost učne tehnologije, razne vrste protekcijs - napredovanje mimo rezultatov učenja, pomanjkljiva družbena skrb za šolanje odličnih in prav dobrih učencev (neupoštevanje ekonomske moči njihovih staršev), neizkoriščenost grupnih kot individualiziranih oblik dela, pomanjkljivo tovarištvo in medsebojna pomoč.

Komentar k vsemu temu je odveč. Stanje je več kot nezadovoljivo. V naših šolah je še veliko pedagoške patologije, zato ni čudno, da so odnosi osnovnih in drugih šol tudi do naših zavodov za usposabljanje na tekem nivoju, kot so.

Ta raziskava je dala dovolj prepričljivih podatkov. Na osnovi teh lahko zaključimo:

- V šolski praksi se prepočasi realizirajo demokratični elementi naše zakonodaje vzgojnoizobraževalnega sistema (demokratičnost, pravilen odnos med učiteljem in učencem, ki kliče po permisivnem obravnavanju šolske populacije). Demokratične oblike šolskega dela bo treba z vso resnostjo uvajati v vse naše vzgojnoizobraževalne zavode, in sicer s sodobnimi metodami, ki so v stanju spremenjati doživljanje tako pri učiteljih kot pri učencih in gojencih, da bo pri vseh prišlo do permisivne naravnosti, ki je, kot vse izgleda, ključ za nov način oblikovanja socialistične samoupravljaljske osebnosti. Več kot očitno je, da same deklaracije ne spremojamo!
- Samoupravni procesi se ne razvijajo v duhu proklamiranih idej; sodelovanje učencev v tem procesu je bolj ali manj zares samo formalno.
- Učenci porabijo za šolsko delo več časa kot to dovoljujejo njihove biopsihosocialne zmožnosti; učna tehnologija je zastarela in neučinkovita; učenci so iz mentalno-higienškega vidika ogroženi.
- Totalitarnost učenčeve svobode ni zagotovljena, je ogrožena.
- V šoli uporabljajo številna nepedagoška in nedovoljena sredstva, ki učence ponižujejo in ustvarjajo odpor (averzijo) do šole in pouk Šola jim je nenaklonjena.
- Razredna skupnost kot močan vzgojni faktor ne funkcioniра v zadostni meri.
- Permanentno raste izkoriščanje dela učencev v šolah v gospodarstvu.

Še za hipec h gojencem v Prehodnem mladinskem domu v Ljubljani. Da bi ugotovili, kaj gojenci pričakujejo od vzgojiteljev, ki delajo v njihovi vzgojni skupini, so gojenkom dekliške skupine zastavili naslednja vprašanja:

1. Kakšen vzgojitelj mi je všeč?
2. Kakšen vzgojitelj mi ni všeč?
3. Kaj pričakujem od vzgojitelja?

Odgovori na ta vprašanja:

1. Na prvo vprašanje:

Vera: "Menim, da je glavna vzgojiteljeva odlika, če je pravilen, vedno enako razpoložen do vseh gojenk, da ne pozna protekcije. Po potrebi mora biti manj ali bolj strog."

Majda: "Všeč mi je vzgojitelj, ki je odločen in ne mevža ter imajo njegove besede vpliv na vzgojno skupino."

Valerija: "Od vzgojitelja želim, da bi bil do vseh prijazen, a zahteven in da bi ne bil zamerljiv."

Marija: "V vzgojni skupini se varno počutim ob vzgojitelju, ki je z vsemi prijazen, a zahteven, ker le tako vsaka opravi svoje delo."

Sonja: "Spoštujem le nepristranskega vzgojitelja, ker vem, da mi bo napisal takšno karakteristiko kot jo zaslužim."

Mojca: "Všeč mi je vzgojitelj, ki se pogovarja z nami mirno ter se zna vživeti v naš položaj."

Branka: "Vzgojitelj mora biti zelo potrpežljiv, imeti mora smisel za humor in nam vsak dan pripraviti kakšno presenečenje.

Danica: "Vzgojitelj mora biti vedno med námi, da s svojo prisotnostjo že v naprej prepreči prepire in pretepe."

Milica: "Všeč mi je vzgojitelj, ki mi da ob vsakem času dobro koristno besedo in je do vseh enako dober."

Jožica: "Rada ima vzgojitelja, ki nas pri delu usmerja ter skupno z nami dela. Le tak vzgojitelj me lahko pravično oceni."

Maja: "Dobro se počutim pri vzgojitelju, ki je prisrčen, vesel in ima za vsakega prijazno besedo."

Mira: "Vzgojitelj mora biti sposoben zaščititi vsako izmed nas in to pred komerkoli."

2. Odgovori na drugo vprašanje so se glasili:

Vera: "Obsojam vzgojitelja, ki vse dopušča."

Majda: "Ne maram vzgojitelja, ki kriče postavlja zahteve, ki zapušča vzgojno skupino za dalj časa ter nas prepušča samim sebi, kakor tudi ne tistega, ki ne izpolni svoje obljube."

Valerija: "protekциjo odklanjam."

Marija: "Ne spoštujem vzgojitelja, ki se v slučaju prepиров umake v svojo sobo in ne ukrene nič, da bi prepir prekinil. Se nas mar boji?"

Sonja: "Odklanjam vzgojitelja, ki se ne potrudí, da bi me potolažil, kadar sem žalostna."

Mojca: "Ni mi všeč vzgojitelj, ki pogosto pogleduje na uro, kot bi komaj čakal, da nas več ne vidi."

Branka: "Nezaupljiv vzgojitelj budi v meni jezo in odporn."

Danica: "Obsojam krivičnega vzgojitelja, ki nekatere kaznuje, drugih pa ne."

Jožica: "Ne maram vzgojitelja, ki samo kaznuje in godrnja, dela pa ne pokaže in nas nepravično ocenjuje."

Maja: "Ne maram vzgojitelja, ki dela med gojenkami razlike in je kar naprej slabe volje."

Mira: "Odklanjam vzgojitelje, ki so pred menoj dobri, za mojim hrbtom pa čisto drugače govorijo."

3. Odgovori na tretje vprašanje:

Vera: "Od vzgojitelja želim, da bi mi zaupal, kajti to je za dekleta, kot sem jaz, nujno, sicer ne bom mogla iti po moralni poti. Želim se z njim od časa do časa odkrito pogovoriti in mu vse zaupati."

Majda: "Pričakujem, da bi mi nadomeščal mamo, da bi bil ljubezniv in kadar bi bilo potrebno, tudi strog!"

Valerija: "Od vzgojiteljev ne pričakujem veliko, ampak le to, da bi me razumeli in me imeli radi."

Marija: "Pričakujem dobrih nasvetov in pomoči, da pridem na pravo pot."

Sonja: "Od vzgojitelja pričakujem, da je do mene tovariški, da mi je zaveznik in družabnik, skratka, da mi v zavodu nadomešča vse, od česar sem bila odtrgana, ko so me poslali v dom. Menim, da je vse to, kar sem naštela, težko nadomestiti, zlasti zato ker so nam vzgojitelji pravzaprav nepoznani tuji ljudje. Vendar čutim, da se nam hočejo približati in sem tega dobrega namena vesela."

Mojca: "Želim, da bi bili vzgojitelji vedno dobri z menoj in mi, v kolikor se le da, ustregli."

Branka: "Pričakujem, da bi me razumeli."

Danica: "Od vzgojiteljev pričakujem, da sem primereno oblečena, sita, da me vselej pohvalijo, kadar to zaslužim, da me naučijo, kako se naj vedem, da bom spet smela živeti pri mami."

Jožica: "Želim, da bi bili zadovoljni z menoj."

Maja: "Od vzgojitelja pričakujem, da bi me vselej razumel in da bi se lahko z njim odkrito pomenila o vsem, kar me teži."

Odgovori nam enoglasno nakazujejo visoka pričakovanja naših gojencev v odnosu do vzgojiteljeve osebnosti. Njihove bistre oči hitro odkrijejo slabe strani našega značaja in pristopa. Vsi odgovori so zato za nas vzgojitelje poučni in nam, če jim resnično

prisluhnemo, pomagajo, da izboljšamo tako grupne kot individualizirane oblike dela z gojenci.

Uvodoma smo povedali, kaj nam je dalo pobudo, da smo se s tem seminarjem lotili tako dalekosežne akcije. K temu dodajam, da nas je k temu prisilila predvsem narava disocialnih osebnosti, ki jih v naših zavodih za usposabljanje MVO obravnavamo v vzgojnoizobraževalnem in terapevtskem procesu. Slednji pa zahteva povsem drugačen pristop od doslejšnjega. Vsaj v fazi "gluhih" je treba radikalno začeti z novimi konceptnimi izhodišči, kajti drugače si povsem zapremo pot in nam resocializacija naših gojencev nikakor ne bo uspevala. Nekdanja vizija "kako" je postala v naših strokovnih vrstah že stvarnost. Nima pa še v celoti moči ustvarjalne sile, ki bi bila kos vsem težavam, na katere naletimo ob našem delu.

Populacija otrok in mladostnikov, ki živi na robu življenja, ki je motena na motivacijskem področju uveljavljanja in navezovanja emocionalnih in socialnih stikov, ki odraslim ne zaupa, ki je preobčutljiva in ki se ob najmanjšem napačnem odnosu zateka k nadomestnim zadovoljitvam in ki nas prosi za pomoč in jo tudi terja, ni sposobna sprejemati drugačne pomoči od tiste, ki je prežeta od zavestne permisivnosti. Le taka pomoč jim po našem globokem prepričanju (boljše zaenkrat še ne poznamo) končno omogoča ustvariti v njihovih vzgojnih skupinah, posredno pa tudi v celotnem vzgojnem zavodu, tako vzdusje in take mikropsihosocialne pojave, ki dajajo prednost in dejansko mesto resničnim vzgojnim in terapevtskim metodam ter tehnikam. V vzdusju, prežetim z represivnimi elementi, kaj takega ni mogoče ustvariti, pa če bi se še tako trudili. S prostitvenih in razbremenilnih metod represivna naravnost vzgojiteljev in učiteljev ne prenese.

In ker smo se na tem seminarju tudi zato usmerjeno zbrali, namreč, da razmišljamo o novih konceptnih izhodiščih, želim, da bi bilo to razmišljanje plodno v tem smislu, da bi se vsak izmed nas zbrano trudil, da bi vsrkal vase čim več osvežajočih elementov permisivne metode, da bi z njimi skušal izbrisati ostanke represivne navlake, kakršne permisivna naravnost ne prenese. S tako naravnostjo se bomo prav gotovo strokovno pomladili in osvežili. To se pa ne bo poznalo samo pri naših delovnih uspehih, temveč tudi

v doživljanju naših gojencev in nas samih. Pri obojih se bo to odražalo močno oblikovalno tudi na naših in obrazih gojencev.

Danes nam je že prišlo v zavest, da je permisivna naravnost vzgojiteljev in učiteljev princip, metoda in sredstvo za blažitev in odpravljanje motenj vedenja ter osebnosti, prav ta naravnost vzgojiteljev in učiteljev pa je tudi princip, metoda in sredstvo socialistične samoupravljalске pedagogike. Pa ne deklarativne, temveč stvarne.

Ob tem pa ne kaže nikdar pozabiti, na to nas opozarjajo, kot smo slišali, tudi naši gojenci sami, da je permisivna pedagogika psihološko in mentalnohigienško, s tem pa tudi specialno pedagoško le tedaj oblikovalna in opravičljiva, če se smiselnog dopolnjuje s pedagogiko, ki zna trdno zahtevati (ne v smislu trdote, temveč trdnega in za naše gojence sprejemljivega okvira) in ki uči, kako se je treba znati nečemu odpovedati, in sicer z neposrednim načinom učenja. Sicer bomo zašli v nesprejemljivo pedologijo, ki bo v končni fazi zašla v pedagoški anarhizem. No, v našem primeru te bojazni ni, ker imamo na voljo principe, metode, oblike in tehnike ter sredstva, ki zagotavljajo nenehno soočenje z vsemi mladimi in odraslimi. Tam, kjer so analize vsega dogajanja v zavodih za usposabljanje in izven njih pristno prisotne, do anomalij sploh priti ne more. Torej, z realnimi pričakovanji na delo.

Uporabljena literatura

1. Dr. Nikola Potkonjak: Vaspitanje u jugoslovenskom samoupravnom socijalističkom društvu (Pedagogija, št. 2 - 3/1973, Beograd)
2. Dr. Dragutin Franković: Škola i školski pedagozi pred savremenim zadacima odgoja i samoupravne socijalističke ličnosti (istotam)
3. Rade Delibašić: Rezultati ispitivanja o položaju učenika u procesu vaspitanja (Pedagogija, št. 4/1973, Beograd)
4. Dr. Vlado Schmidt: Vzgoja samoupravljalcev (Teorija in praksa, št. 2/1970, Ljubljana)
5. Otto Engelmayr: Menschenführung in Raume der Schulklassen (Ehrenwirth Verlag, München, 1968).

Leon Lojk

REFERAT IZ DEKLIŠKEGA VZGAJALIŠČA V VIŠNJI GORI

Pričujoči sestavek sem pripravil kot referat za posvet s slovenskimi vzgojnimi zavodi, ki ga je sklicalna sekcija za mladinsko kazensko sodstvo dne 21/3-1975.

Naloge, predstaviti vzgojni zavod Dekliško vzgajališče v Višnji gori /odslej DVVG/, sem se lotil s posebnega vidika: ali so zavodi zaprtega tipa še potrebni?

Ob naporih raznih družbenih dejavnikov, da bi vzgajali mladega človeka na prostosti, tudi ko ne gre več za preventivo, da ga ne bi izolirali iz njegovega prirodnega in socialnega okolja, ob ustanavljanju zavodov razmeroma odprtrega tipa /npr. Logatec, Slivnica/, novih oddelkov odprtrega tipa /skupina za dekleta v PMD/, ustanavljanje oddelkov za mladostnike z motnjami vedenja in osebnosti v okviru medicinskih ustanov, poskusni prenosa skrbi za mladoletnega prestopnika na krajevno skupnost, na družbene organizacije, društva, skrbstvene organe pri občinskih skupščinah itd. - še vedno obstajajo zavodi bolj zaprtega tipa tudi za mladoletne osebe, ki se prav tako ukvarjajo z mladoletniki. Je to anachronizem? Ostanek preteklosti želi zahteva sedanjosti? Stvar je vredna premisleka in raziskav. Če DVVG primerjamo z VZ Logatec ali VZ v Slivnici, je to zavod zaprtega tipa. Delam v DVVG. Gornja vprašanja, zame in za sodelavce pa tudi za delavce v drugih zavodih zaprtega tipa, niso le teoretična vprašanja ampak tudi etična. Zato si nanje moramo odgovarjati sproti in glede na stopnjo znanja o celi stvari.

V tem spisu bom skušal, kot siceršnji zagovornik vseh uspešnih oblik vzgoje na prostosti in vzgoje v odprtih zavodih, pokazati preko opisa značilnosti DVVG, da je za določeno populacijo mladostnikov strožje nadzorovanje vedenja nujno in možno ter da je na vprašanje "ali odrti ali zaprti tipi zavodov" treba odgovoriti: odrti in zaprti.

A/ KRATEK OPIS DVVG

1. Kako bi lahko definirali vzgojni zavod nasploh?

Vzgojni zavod je družbena ustanova, ki vzgaja, prevzgaja in izobražuje tiste otroke in mladostnike, za katere se smatra, da v drugih okoliščinah ne bi mogli doseči zadovoljive ravni vzgojenosti in izobraženosti.

Kriterije vzgojenosti in izobraženosti postavlja družba preko izobraževalnih, socialno varstvenih in sodnih ustanov ter preko pisanih in nepisanih zakonov. Družba preko svojih institucij tudi ugotavlja, kdo ne dosega kriterijev vzgojenosti in izobraženosti.

Z definicijo je že določen tudi cilj zavodskega dela: doseči večjo vzgojenost in izobraženost gojenca tako da bo hkrati srečnejši /ali vsaj da ne bo nesrečnejši v svojem prihodnjem življenju/. Skratka gre za čim bolj sociocentrično obliko prilaganja in ne za konformistično niti egocentrično.

Vzgojnoizobraževalno delovanje sloni na predpostavkah /našteto mo vsaj nekatere/:

- da je vzgoja neki realni fenomen, torej, da je možna;
- da je vzgoja specifično človeška dejavnost, s katero prenašamo socialno dediščino z generacije na generacijo; torej je najvažnejši mehanizem socializacije;
- da ima starejša generacija pravico in dolžnost vzugajati mlajše;
- da vzgoja ni omejena le na osebe, ki zasedajo položaj krvnega sorodstva;
- da bodo posebej vzgojeni in izobraženi vzgojitelji v nekaterih primerih lahko bolje in hitreje vzgojili otroka kot njegovi krvni sorodniki;
- da je vzgojenost temelj osebne sreče, kadar doseže tisto stopnjo, ko so socialne norme tako interiorizirane, da posameznik ne čuti svojo družbenost kot nekaj vsiljenega ampak kot osnovno lastnost svojega družbenega bitja.

2. Kaj predstavlja DVVG v slovenskem prostoru?

Dekliško vzgajališče v Višnji gori vzgaja in prevzgaja vedenjsko in osebnostno motene mladostnike od 14. do 21. leta starosti.

Po definiciji WHO pod motnje vedenja in osebnosti razvrščamo:
1/ motnje na bazi organskih procesov, 2/ motnje vedenja psihopatološkega izvora, 3/ motnje nevrotične narave, 4/ enostavna reaktivna stanja.

V zavod skrbstveni organi in sodišča pošiljajo mladostnike, ki s svojim vedenjem v večji meri kršijo družbene norme, ki služijo izključno usklajevanju in relativnemu podrejanju individualnih potreb zahtevam skupnega življenja z drugimi ljudmi. Torej gre za mladostnike z "družbeno /socialno/ neprilagojenim vedenjem". Pri tem moramo pojem "neprilagojenega vedenja" razumeti v njegovem etičnem pomenu, ne pa v pragmatičnem, torej ne v smislu konformnega vedenja, ki vodi k določenemu cilju. To vedenje je deviantno v najširšem etičnem smislu in se kot tako ocenjuje samo z ozirom na specifičnost družbenih norm, ki veljajo v naši družbi.

V tako seleкционirani populaciji /osnovni pokazatelj je neprilagojeno vedenje/ se nekatere kategorije motenosti, ki jih navaja WHO, sploh ne pojavljajo, ali se pojavljajo zelo poredko, druge pa skoraj praviloma, toda vedno v zvezi z disocialnimi motnjami.

Poleg te osnovne vzgojnoizobraževalne naloge ima tako kot vsak VZ tudi DVVG vlogo opozorila za mladostnika zunaj zavoda in s tem posredno /čeprav v manjši meri/ nadzoruje tudi njihovo vedenje.

3. Kdo dela v DVVG?

Pedagoška služba: 17 vzgojiteljev, 15 učiteljev praktičnega pouka in teoretičnega pouka, 1 psiholog, 1 socialni delavec, 1 višja medicinska sestra ter honorarni zdravniki splošne prakse, ginekolog in zobozdravnik. Z ravnateljem 36 strokovnih delavcev, ostalih 8 delavcev predstavlja administrativno tehnične službe.

4. Kapaciteta zavoda in vrste šolanja

80 postelj. Vendar je to že nekoliko prenatrpano. Delavnic imamo sedaj za silo dovolj. Razredov za teoretični pouk manjka; manjka tudi telovadnica, imamo pa asfaltno igrišče. Izobraževanje poteka v šolah in priučevalnih tečajih.

Poklicna triletna šola šiviljske in pletilske smeri. Vključujemo samo gojenke s končano osemletko.

Šola za konfekcijsko strojno šivalko in likalko. Vključujemo gojenke po 6. razredu OŠ.

Priučevanje za vrtnarska dela. Vključujemo gojenke, ki imajo manj kot 6 razredov OŠ.

Priučevanje za gospodinjska in kuhrska dela prav tako za gojenke, ki imajo manj kot 6 razredov OŠ.

6., 7. in 8. razred osnovne šole za odrasle.

V prihodnje računamo na poklicno šolo ožjega profila za kuharstva, pomočnika in morda na administrativno šolo.

Vzgoja izven šolskega in delaviškega okvira poteka še v sledečih oblikah:

verbalno reševanje problemov:

- individualni pogovori s strokovnimi in drugimi delavci,
- skupinski pogovori v okviru družin /z lo gojenkami/,
- pogovori z delegatkami razrednih skupin, delaviških skupin itd., ki sodelujejo na redovalnih konferencah in nekaterih sestankih strokovnega zbora,
- sestanki osnovne organizacije zveze socialistične mladine, v katero je vključenih 25 % vseh gojenk in vsi mlajši delavci VZ,
- sestanki domske skupnosti,
- roditeljski sestanki itd.

dejavno reševanje problemov:

- delovne akcije,
- telesnokulturno urjenje, tekmovanja v številnih panogah,
- delo v šolskem športnem društvu, izdajanje glasila ŠŠD,

- umetniško kulturno udejstvovanje v številnih krožkih,
- aktivno članstvo v Planinski zvezi Slovenije,
- nekajdnevno visokogorsko smučanje,
- 14-dnevno letovanje na morju,
- samostojno obiskovanje doma - počitnikovanje, ter vračanje v zavod;

delno spremljanje in sodelovanje v zabavnem življenju gojenk. Spodbujanje k čim bolj kreativnim oblikam zabave;

reševanje problemov na emocionalnem nivoju. Topel, človeški /permisivni/ odnos do gojenk predstavlja pomoč pri premagovanju težav, ki nastopajo predvsem v začetku procesa socializacije.

B/ POPULACIJA DVVG

Osnovne značilnosti: obdobja adolescence, ženski spol, kršejanje pisanih ali nepisanih moralnih norm.

Simptomatsko sliko lahko vidimo iz sledečih %:

a/ Vzroki oddaje v zavod kot jih navajajo skrbstveni organi:

Pri 71 gojenkah, kolikor jih je bilo v zavodu 15/lo-1974, se pojavljajo sledeči vzroki oddaje v zavod:

- tatvine	pri 45 % vseh gojenk
- potepi, begi	pri 75 % " "
- promiskuiteta	pri 38 % " "
- šolski neuspeh	pri 37 % " "
- ostali vzroki	pri 42 % " "

b/ Socialno poreklo staršev oziroma nadomestnih oseb, kot jih navajajo skrbstveni organi:

- delavci	80 %
- uslužbenci	6 %
- upokojenci	10 %
- kmetje	3 %
- obrtniki	1 %

d/ Socialno-ekonomske razmere družin, iz katerih gojenke izhajajo, kot jih navajajo skrbstveni organi:

- dobre 17 %
- srednje 28 %
- slabe in zelo slabe 55 %

d/ Inteligentnost gojenk:

- podnormalna 5,6 %
- mejna 15,5 %
- normalno podpovprečna 26,8 %
- povprečna 39,4 %
- nadpovprečna 4,2 %
- ni podatkov 8,5 %

e/ Kategoriziranih gojenk je 13 %.

f/ Šolska izobrazba ob prihodu v zavod:

končani razredi osn.šole: končani razredi pos.osn.šole:

3 razredi	3 gojenke	5 razredov	2 gojenki
4 "	4 "	6 "	3 "
5 "	14 "	7 "	3 "
6 "	7 "	8 "	1 "
7 "	8 "		
8 "	26 "		

g/ Družine, iz katerih izhajajo gojenke, kot jih navajajo skrbstveni organi:

- iz popolne 45 % gojenk
- iz nepopolne 34 % "
- iz dopolnjene 14 % "
- iz rejniške 3 % "
- pri posvojiteljih in sorodnikih 4 % "

h/ Odkloni staršev, oziroma njihovih namestnikov, kot jih navajajo skrbstveni organi:

- alkoholizem pri 60 % družin
- delinkventnost in prostitucija pri 10 % družin
- duševne in živčne bolezni pri 8 % družin
- incest pri 3 % družin

i/ Odnosi v družini, kot jih navajajo skrbstveni organi:

- urejeni pri 14 % družin
- neurejeni pri 58 % družin
- skrajno neurejeni pri 17 % družin
- brez podatkov pri 11 % družin

j/ Način vzgoje, kot ga navajajo skrbstveni organi, smo lahko združili v 7 kategorij, in sicer:

- nedoslednost, dvotirna vzgoja v družinah 22 % gojenk
- popustljiva vzgoja in vzgojna zanemarjenost 45 % "
- groba, stroga vzgoja 25 % "
- direktno zavajanje 1 % "
- primitivna vzgoja 3 % "
- skladna vzgoja 1 % "
- brez podatkov 3 % "

k/ Od 71 gojenk je poslano v zavod s sodnim sklepom 42 %, ostalih 58 % pa z odločbo skrbstvenih organov.

Etiološka slika je preveč odvisna od teoretičnih orientacij posameznih strokovnjakov, ki nam gojenke diagnosticirajo. Vendar ugotavljam, da običajno izločijo vse hujše medicinske primere in vse primere srednje in težje duševne podnormalnosti. Že to nam veliko pomaga.

Za razumevanje zavodskega režima in koncepta dela bi rad opozoril na nekaj razlik med moško in žensko populacijo.

Vzgojni zavodi dekletom predstavljajo drugačno situacijo kot ustrezeni fantovski populaciji. Tako npr. jih seksualna abstinenca ne prizadene v isti meri kot moške. Zdi se, da lažje zdržijo v zavodu, nimajo toliko nasilnih begov. Na drugi strani pa družba ne čuti takšno potrebo, da bi dekle spravili za zidove, kot rada varno tjakaj spravi moške predstavnike. Ljudje se drugače vedejo do pobegle gojenke kot do pobeglega gojenca. Tako se ljudje, ko srečajo delinkventnega fanta, primejo za denarnico, ali pa iščejo z očmi miličnika za primer, če jih bo napadel. V primeru pa, ko srečajo mladoletno prestopnico, vsi ti varnostni ukrepi odpadejo, in če so to nekoliko primitivnejši moški, jih bodo celo nagovarjali k seksual-

nim deliktom. Zato se na begu ponudijo mnogi strički zaščitniki, kolegi, fanti, posvojitelji, "advokati", ki dekleta skrivajo ali jih zagovarjajo. Pri enako starih fantih se to dogaja neprimerno bolj poredko. Tu tiči najbrž tudi eden od vzrokov, da se redkeje kot fantje vračajo same z begov.

V zvezi s spolnostjo nam nekateri svetujejo splošno kontracepcijo, ki naj bi nas rešila vseh težav ob večji odprtosti zavoda, ob nenadzorovanih izhodih itd. Smatramo, da to niso rešitve. V tem obdobju pri mladem dekletu spolni nagon ni tako močan, da bi bil edini lahko vzrok njihove promiskuitete. Mi smatramo, da je njihovo promiskuitetno vedenje bolj 1/ posledica želje po socialnih stikih, 2/ nevzgojenost, 3/ nevednosti o bioloških in socialnih posledicah ter včasih tudi 4/ neposrednega zavajanja v prostitucijo. V prvem primeru moramo začarani krog neustreznega iskanja socialnih kontaktov presekat. /Potreba po sprejetosti, ljubezni, varnosti, ki jo plačuje dekle s spolnimi uslugami, je kratkotrajno, razočaranje povzroči še hujši emocionalni primanjkljaj, ki jo sili k naslednjemu poskusu; ko propade tudi ta, spet k naslednjemu in začaran krog je tu./ V drugem primeru jih je treba vzgojiti, v tretjem poučiti, v četrtem pa prevzgojiti. Nekontrolirani spolni odnosi deklet pri vseh štirih vzrokih promiskuitetnega vedenja niso primerni.

Naj omenim še nekaj razlik, ki smo jih zasledili v literaturi, opažamo pa jih tudi mi v praksi.

Dekleta niso manj nagnjena h kriminalu kot fantje. To, da jih je manj v zavodih in zaporih, tolmačijo nekateri avtorji, češ da se znajo bolje izogniti roki pravice, drugi avtorji pa, da so dekleta bolj kontrolirana v družinah in zato manjkrat postanejo prestopnice. Za žensko populacijo se po svetu ugotavlja, da izhaja iz ekonomsko revnejših slojev /to s časom postaja vse manj pomembno/, s pogostejšo mentalno abnormnostjo, z revnejšimi moralnimi standardi, s slabšo disciplino, pogosteje prihajajo iz razbitih domov z bolj motenimi intrafamiliarnimi odnosi. Dekleta imajo tudi slabše šolske karakteristike, bo pogosto razvijejo sovražni odnos do šolanja, kažejo večji odpo

do družinskega vpliva. Vse te primerjave se nanašajo na ustrezno fantovsko populacijo.

Prav tako naj bi bile psihiatrične deviacije bolj pogoste kot pri fantih. Večkrat tudi nezadovoljiv telesni izgled /debelost, okoren videz itd./.

Delinkvenca pri dekletih se pojavlja predvsem na seksualnem področju, njihova dejanja so manj ogrožajoča /male kraje itd./. Značilno je tudi to, da se manjkrat vključujejo v delinkventne klapе.

Ženska delinkvenca doseže vrh eno leto kasneje kot moška. Če upoštevamo še to, da eno leto prehitevajo z zorenjem, pomeni, da so dejansko dve leti zrelejše od svojih moških vrstnikov v vzgojnih zavodih. Tako mnogi prijemi, ki veljajo za otroke in "otročje fante", sploh niso uspešni pri "zrelih" dekletih.

Teh razlik se moramo zavedati, ker bi včasih vse prehitro radi presajali določene metode, ki so se v zavodu za fante ali za otroke pokazale uspešne, so pa v dekliškem vzgajališču manj uporabne.

C/ NEKAJ IDEJNIH IZHODIŠČ V DVVG

Najprej si odgovorimo, zakaj sploh vzgajati. To vprašanje slišimo malokdaj jasno zastavljeno, v resnici pa tiči v konceptu "laissez faire" vzgoje, pa naj se ta pojavlja na banalnejših nivojih /pustite otroke naj živijo kot telički na paši ali razne oblike in parole "seksualne revolucije"/ ali pa na višjih nivojih, kjer se govori o brezidejnosti vzgoje in izobraževanja. Če bi vzgoja lahko tako potekala, bi bilo to nekaj prekrasnega in zelo lagodnega. Mi smatramo v skladu z marksistično teorijo, da je človek kot zgodovinsko, generično bitje, samoustvarjeno preko dela in družbenosti razvil zavest, s tem tudi projekt sebe in s tem nujno tudi smotrno dejavnost - vzgojo. Projekt sebe je nemogoč brez vpliva na okolje, okolje pa niso samo mrtve stvari, ampak so tudi vsi ljudje in tudi bodoči ljudje/potomci/. Vzgoja šele omogoča in pospešuje posameznikov razvoj. Vsaka misel o tem, da bi človek osamljeno samo na osnovi svojega naravnega ustroja razvil svoje sposobnosti, je neresnična.

Odgovoriti moramo tudi na vprašanje, čemu posebna zavodska vzgoja.

"Zavodi so zastareli, zidove je treba podreti, vzugajati le v svobodi, skozi svobodo, za svobodo" in podobno slišimo pogostvo. V resnici pa je dejstvo, da se otroka odda v VZ, tudi namerna akcija svobodne socialistične družbe, poskus, da se dolochen zamujena izkustva mladostniku posredujejo na nekakšen zgoščen način, da bi dohitel svoje vrstnike. Takšna oddaja v zavod je pri nas želja družbe, da bi tudi gojenec iz svoje nавidezne svobodnosti, kjer "živalske potrebe doživlja kot človeške in človeške kot živalske" /misel, ki jo je Marx naslovil na alieniranega človeka/, desegel svobodnost vrstnikov, ki svoje družbenosti ne doživljajo kot prisilo ampak kot bistvo svoje človečnosti.

Delavci v vzgojnih zavodih hočeš-nočeš naletimo vedno znova na problem človekove svobode. Nobenih aspiracij nimamo, da bi ta težki filozofski problem lahko rešili. Vendar neko stališče do problema človekove svobodne volje, determiniranosti oziroma indeterminiranosti njegovega življenja moramo zavzeti. Mislimo, da je na ta problem treba gledati v smislu dialektične logike: človek je in hkrati ni svoboden. Ne bi rad ostal v okviru Hegelove definicije: svoboda je spoznanje nujnosti. Citirajmo jugoslovanskega marksista M. Kangrga: "Mi lahko samo bivamo v svobodi ali nesvobodi v resnici ali neresnici, kar pomeni v možnosti resnice in svobode, ne moremo pa resnice in svobode posedovati. Tisti, ki smatra, da resnico in svobodo lahko poseduje ali da ju že ima, ta je že oziroma živi v neresnici in nesvobodi. Biti v resnici pa pomeni biti v svobodi in obratno." Menim, da je v tem bistvo Marxove misli o praksi, ki je edina lahko izvir svobode. Torej ne le neko statično spoznanje, ne posedovanje resnice ampak bivanje v resnici, kar pomeni prakso, pomeni dinamično spoznavanje in vključuje tudi spreminjaњe spoznanega okolja ter samega sebe.

Dejstvo, da za človeka lahko trdimo, da je in ni svoboden hkrati, lahko lepo izkoristimo v egoistične namene. Za ista dejanja, ki jih storimo sami, uporabljamo drugačna merila v zvezi

z odgovornostjo, kot če jih storijo drugi. Običajno za nečedna dejanja, ki so jih storili drugi, rečemo, da so nosilci teh dejanj nemoralni, kadar pa jih storimo sami, jih opravičimo z mnogimi determinantami, s slučajnostjo ipd. Pozitivna dejanja, uspehe itd. pa ocenjujemo radi obrnjeno. Takrat sebi predpisujemo neko vrednoto, drugi pa "so imeli srečo, sicer ne bi uspeli". Vzgojitelji skušamo nekako obrniti to dvojno merilo.

Da bi v VZ zajezili moralizatorsko gledanje na delinkventa, moramo gledati nanj kot da ni kriv za svoja dejanja, kot da je bilo njegovo življenje determinirano. Takšno stališče nam tudi pušča odprto možnost za našo pedagoško akcijo. Če bi bilo prestopnikovo življenje nedeterminirano, bi namreč tudi mi s svojimi vzgojnimi ukrepi ne mogli vplivati nanj.

Gojenca samega pa v VZ skušamo vzgajati k temu, da je odgovoren za svoja dejanja, dopuščamo mu možnost, da gleda nase kot na svobodno bitje. S tem mu namreč omogočamo etičnost njegovega bivanja, človeško dostojanstvo.

V praksi se ravnamo nekako takole: če gre za huda občutja krivde za pretekla dejanja, ga morda nekoliko razbremenimo odgovornosti za ta dejanja, nikakor pa ne storimo tega za njegove prihodnje in sedanje postopke. Prav tako je nesmiselno razbremeni evati odgovornosti tiste, ki nimajo občutkov krivde.

Kakšna naj bi bila zavodska vzgoja?

Mi gojencu svobode ne moremo niti dati niti je odvzeti. Kot del njegovega okolja, v katerem biva in dela, mu lahko le omogočamo čim več doživetij svobodnosti s sočasnimi doživetji odgovornosti do sebe in do drugih. "Delam kar hočem" še ni svoboda. "Delam kar hočem in za to odgovarjam" pa je ta relativna človeška svoboda. Te odgovornosti se človek seveda ne nauči preko filozofiranja, ampak preko izkušenj. Kadar teh izkušenj ni dovolj v domačem okolju, mu jih skušamo nuditi v VZ.

Dokaj pogosto se v VZ najde kdo, ki koketira s humanizmom in pravi gojencu: "Vidiš, ti nisi nič kriv, kriva je mama, ata, teta, družba. Po krivici so ti vzeli svobodo, zdaj ti jo bom pa jaz dal nazaj. Omogočil ti bom, da se boš čim bolje izognil

zavodskim omejitvam." Vendar, kadar je nekdo poslan v VZ z določenimi omejitvami, to najbrž ni slučajno.

Verjetno so te omejitve edina pot, da se sploh kdaj razvije v svobodno delujočo, odgovorno osebnost. Vzgojitelj-koketa gojencu podaljšuje obdobje njegove nezrelosti, ker mu ohranja iluzijo, da je lahko neodgovoren do sebe in drugih. Citirajmo W. Glasserja: "Ljudje ne ravnajo neodgovorno zato, ker so bolini, ampak so bolni zato, ker ravnajo neodgovorno."

V zadnjem času so VZ napravili velik korak naprej, ker so v glavnem opustili moralizatorski pristop k prestopniku. S tem je odpadlo neuspešno povračilno kaznovanje. Žal, je ta napredek včasih dosežen za ceno možnosti, da bi gojenec sebe doživel kot svobodno, moralno bitje.

V zvezi s svobodno odločitvijo oziroma z nevarnostjo, da bi vzgoja postala sredstvo odtujevanja človekovim temeljnim potrebam, bi rad opozoril še na en problem. Včasih se kdo prav z "revolucionarnim" zanosom vrže na takšne malenkosti kot so siljenje k umivanju, higieni, osnovnemu šolanju in podobnim vsakdanjostim naše kulture. Takšno siljenje se mu že zdi hudo kratenje pravic mladega človeka. Smatramo, da sprejemanje kulturnih vrednot ni nikakršna nesvoboda. Zagovarjamo celo, da se določene navade in spremnosti do neke mere morajo avtomatizirati. Avtomatično obvladovanje določenih področij iz vsakdanjega življenja šele daje čas in možnost, da se mlad človek dejavno vključi v spremenjanje sveta na področjih, kjer je to vredno in potrebno. VZ naj bi poskusil posredovati otroku oboje. Kulturne vrednote preteklosti in aktivno pripravljenost za spremenjanje sveta in sebe.

D/ TEORETIČNA ORIENTACIJA VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEGA DELA V DVVG

Upoštevajoč značilnosti organizacije vzgojnoizobraževalnega dela, naše populacije in omenjena idejna izhodišča je mogoče sklepati, da je naše vzgojnoizobraževalno delovanje - vzeto v celoti - usmerjeno k ciljem, ki jih postavlja teorija in praksa socialistične pedagogike. Zaradi posebnosti populacije v VZ pa si moramo pri načinu obravnavanja le-te pomagati še s spoznanji raznih drugih ved - predvsem s psihopatologijo.

Družba skuša spremnjati vedenje svojih članov preko vzgojno-izobraževalnih in penalnih ustanov ter preko bolnišnic za duševno bolne. Kaj se danes predpostavlja kot vzrok odklonskega vedenja? Teoretiki predpostavljajo neki proces ali strukturo v osebnosti, ki naj bi bila bistveni element fenomena odklonskosti. To imenujejo modeli oziroma analogije. Za odklonsko vedenje poznajo predvsem 4 modele: medicinski model, dinamični, vedenjski in moralni model. Mistične razlage o nadnaravnih vplivih na odklonsko vedenje so v civiliziranih deželah v glavnem izginile.

Nà kratko bom opisal te štiri modele, da bi lažje razumeli, zakaj smo v DVVG nekaterim modelom bližji kot drugim.

- Medicinski model ali model telesnih bolezni najdemo danes zelo pogosto v razlagah odklonskega vedenja. Odklonsko vedenje se smatra za patološko in se opredeljuje na podlagi simptomov. Te opredelitev, klasifikacije se imenujejo diagnoze. Postopki za spremembo takega vedenja se imenujejo terapije, ki se aplikirajo na pacientih v bolnišnicah.

Ta model predstavlja velik napredek v primerjavi z religioznimi in moralizatorskimi tolmačenji odklonskega vedenja, kot so si razlagali to vedenje nekoč. Daje tudi optimizem: "bolezni so ozdravljive". Medicinci se posvetijo iskanju organskih vzrokov in edkrijejo mnogo novosti na tem področju /npr. izvor besede božjast/. Čas po Pinelu je prinesel ogromen napredek. Venadar ima vsaka stvar svojo dobro in slabo stran.

Kako klasificirati duševno bolezen? Po slovarju je bolezen: "stanje telesa, kakega njegovega dela, telesnega organa - v katерem je njegovo funkcioniranje moteno ali neurejeno". Ali gre pri duševnih boleznih, npr. shizofreniji za motnje v telesnem funkcioniranju? Danes na to ne moremo zanesljivo odgovoriti. Na shizofrenijo sklepamo preko vedenja osebe ne pa preko telesnih funkcij. Torej v smislu definicije iz slovarja shizofrenije ne moremo razvrstiti v bolezni. Stvar se še bolj komplikira, če se zavemo, da nimamo niti definicije vedenjskega vzorca shizofrenije. Nekateri avtorji menijo, da dokler ne identificiramo sindroma bolezni, torej dokler ga nismo vsaj za silo sposobni

visne od teorije kot od obseviranih dejstev. To je najbrž u-soda vseh teoretikov, ki so sprejeli neko teorijo bolj na podlagi sklepanja kot na podlagi dejstev.

Kritiki očitajo psihodinamičnemu modelu tudi nezmožnost kvantificiranja, čeprav se uporablja skorajda fizikalni izrazi: odzivi, ki rabijo energijo; pritisk, ki nastane, če je odziv preprečen; razbremenitev, če pritisk zreduciramo itd. Na ta način se sicer lahko razloži vsako vedenje, toda prognozirati se ne da dosti, ker je možen nastop neštetih vedenjskih oblik. Tak model nas oboroži z dramatičnim jezikom za opisovanje patološkega vedenja, ne nudi pa dovolj možnosti za razvoj znanstvenih zakonov, s katerimi bi lahko prognozirali vedenje. Kljub vsemu je psihodinamičnemu modelu treba priznati, da je poudarjal pomembnost konflikta kot izvor neustreznega vedenja.

- Moralni model je nekakšna reakcija na medicinski model, ki je prinesel odvezo od odgovornosti in na psihoanalitični determinizem, ki odvezuje od odgovornosti celotno človekovo vedenje.

Psihopatologi se v glavnem izogibljejo obremeniti osebo z deviantnim vedenjem še z odgovornostjo, ker je v preteklosti takšni obremenitvi vedno sledila povračilna kazen. Vendar danes avtorji kot Szasz, Glasser pa tudi Mowrer poudarjajo pomembnost moralnih norm in odgovornosti, ne da bi hkrati priporočali kaznovanje kot logično terapevtsko metodo./Če nas odvežejo odgovornosti, zgubimo občutek lastne vrednosti. Postajamo živi mrliči, pravi Mowrer./

Slabosti moralnega modela so v tem, da za sedaj ne nudi možnosti raziskav patološkega vedenja.

Naše mnenje je, da je za znanost moralno bivanje relativno nedotakljivo področje, da je ta nedotakljivost že vsebovana v samem moralnem bivanju človeka. Ko bi lahko moralno bivanje raziskali do kraja, bi ga lahko povsem determinirali in s tem bi kot tako izginilo.

- Vedenjski model v bistvu pomeni, da nam normalno vedenje služi kot model za razlogo psihopatološkega. Vedenje živega organizma naj bi bil rezultat predvsem:

- 1/ preteklega učenja v podobnih situacijah,
- 2/ zdajšnjega stanja motivacije, ki vpliva na ravni aktivnosti in občutljivosti,
- 3/ individualnih razlik, ki so biološkega izvora. Razlike so lahko genetske ali negenetske in se kažejo v različnem delovanju bioloških sistemov, ki posredujejo učenje, motivacijo in percepcijo.

Odklonsko vedenje nastopi, če se pojavijo anomalije pri katerikoli od teh faktorjev: biološko intaktna oseba ob posebnih izkušnjah kaže deviantno odzivnost; še tako normalno okolje ob bioloških anomalijah ne more nuditi normalne percepcije tega okolja in normalne reakcije nanj.

Vsi VZ na Slovenskem se danes ukvarjajo s takšnimi teoretičnimi vprašanji in mislimo, da je občutljivost za te probleme že sama po sebi velik napredek, čeprav si še ne moremo odgovoriti na vsa vprašanja. V tej smeri lahko damo priznanje logaškemu eksperimentu, ki je prvi dosledno eksplíciral neki koncept in s tem spodbudil druge k razmišljjanju. Pri tem ni važno, ali so se drugi s tem konceptom povsem strinjali ali ne.

V DVVG si skušamo odklonsko vedenje razlagati predvsem z vedenjskim in moralnim modelom.

Vedenjski model sprejemamo predvsem zaradi njegove relativne znanstvene čistosti, moralni model pa zato, ker smatramo, da vnaša v nomotetski pristop tudi idiografski. Če rečemo kot antropolog Klaghon, da je človek 1. tak kot vsi drugi, 2. tak kot nekateri drugi, 3. tak kot nihče, potem nam vedenjski model služi predvsem, ko gledamo na človeka v smislu 1. in 2. točke. Enkratnost, neponovljivost človeka kot osebnosti, njegove eksistencialne probleme /iskanje smisla življenja ip./ pa skušamo upoštevati s pomočjo moralnega modela. Na otroka skušamo gledati z našega vidika nomotetsko, identificirati njegovo vedenje v okviru zakonitosti, ki jih o vedenju poznamo, otroku pa pustimo donkihotsko razkošje odgovornosti, moralnosti in svobodne odločitve.

Kako sploh lahko združujemo ta dva pogleda na človekovo odklonsko vedenje?

Na kratko bi moral opisati nekaj spoznanj bifaktorske teorije učenja. Zdi se, da si človek pridobiva skušnje na podlagi dveh nekoliko različnih procesov. Že Freud je govoril o hedonističnem in realističnem principu. Prav tako pravi Mowrer, da si pogojnih odzivov ne pridobimo, ker je to ugodno za nas, ampak ker je to realistično. Odziv strahu ni nikakor naučen zato, ker bi bil ugoden, ampak ker je koristen za preživetje organizma. Nekaterih stvari se naučimo, ker so za nas ugodne, zadovoljijo naše potrebe, drugih pa se naučimo, ker v času in prostoru nastopajo skupaj. Smučati se naučimo po prvem principu. Pravilnim nagibom, obtežitvi sledi ugodje uspeha, nepravilnim gibom padec, neugoden hlad in mokrota. Moralnosti, značajnosti, odgovornosti se ne naučimo tako. Te zadeve niso prijetne same po sebi. Ne ukrasti sosedovo igračko, biti pošten, se otrok ne nauči zato, ker bi bilo prijetno, da sosed ima igračko, on pa ne. To smo se naučili tako, da nam je mati sočasno z ukradeno igračko nudila neko neugodje /udarec, vpitje, razočaran obraz itd./. Kadar pa smo se kraji odrekli, je nudila ugodje. Včasih imenujemo ono obliko učenja /primer smučanja/ racionalno učenje. V žavodskih razmerah npr. govorimo gojenki: če boš to in to storila, bo sledilo to in to ugodje oziroma neugodje. Glavna razlika med eno in drugo vrsto učenja je v časovni dimenziji. Gre vedno za neko dejavnost usmerjeno k cilju, za katerega smo motivirani ali za izogibanje nečemu. Pri drugi obliki učenja, včasih mu pravimo pogojevanje, gre za sočasnost nekega za nas relevantnega in za nas irelevantnega dražljaja. Če se takšna dva dražljaja večkrat pojavljata skupaj, se pričnemo tudi na irelevantni dražljaj odzivati kot na relevantni. To drugo obliko imenujemo lahko tudi emocionalno učenje. Običajno imamo vsi hude predsodke v zvezi s pogojevanjem. Hitro rečemo, da je to simplificirana razlaga duševnih procesov, vedno pri tem mislimo na dresuro, poskuse z živalmi itd. V resnici pa v življenju potekajo stalne oblike pogojevanja. Resda pri dojenčkih in otroku drugače in pri odraslih spet drugače. Prijazni smehljaj krčmarice, ki nam zaračuna dvojno ceno za gostinske usluge, je v bistvu irelevanten dražljaj, vendar se nanj odzovemo kot na nekaj prijetnega /zato ne opazimo, da nas je ogoljufala/. Zakaj? V preteklosti smo večinoma doživljali ob prijaznem smehljaju tudi

dejanska ugodja. Starši, ki so nas ljubkovali, so imeli običajno tak izraz, ljubezenski partnerji spet tak izraz, ko so nam bili naklonjeni itd. Torej prijazni smehljaj postane sam po sebi za nas ugodje. Krčmarica to dobro ve, ne da bi se kot mi mučila s teorijo. V istem primeru lahko vidimo tudi drugo obliko učenja. Krčmarica sama si je postavila cilj: zaslužiti. Poskušala je goljufati z vzvišenim nastopom, pa z grobim, pa tudi s prijaznim nasmehom. Ta je največkrat rodil uspeh in naučila se je vesti tako, da je čim več zaslužila: prijazno se je smehljala.

Skušajmo zdaj to prenести na odklonsko vedenje. Zdi se, kot to nekateri avtorji trdijo, in tudi mi se nagibamo k takemu stališču, da se večina ljudi ne vede moralno iz strahu pred zapori in kažnimi, pa tudi ne zato, ker bi v vsakem primeru globoko premislili, kaj je prav in kaj ni. Moralno se večina vede zato, ker ima privzgojeno vest. Kako do vesti pride in kaj je vest? Včasih rečemo, da je to interiorizirana norma staršev. Toda kako do te interiorizacije pride v luči teh dveh oblik učenja, o katerih smo govorili? Otrok se po eni strani nauči mnogih oblik vedenja, ki si jih želi. Hoditi, peti, voziti se s kolesom itd. Tu, razen njegovih sposobnosti, ni problemov. Ko nekaj pravilno napravi, je takoj nagrajen. Toda otrok se mora naučiti tudi mnogih drugih stvari. Navaditi se mora opravljati potrebe na določenem kraju, ne sredi igre, kar bi bilo bolj prijetno. Ne sme udariti takoj tistega, ki ga ujezi. Ne sme odkrito kazati svojih seksualnih impulzov itd. Vsi ti odzivi, ki so v bistvu kršitev norm, otroku predstavljajo neposredno zadovoljstvo. In ker je zadovoljstvo tu in zdaj vrabec v roki, eventualna kasnejša kazen ali kasnejša nagrada pa golob na strehi, bi se moral pravzaprav otrok odločiti za kršenje norm. Isto je z zlatnino, ki bi jo odrasli moral ukrasti, če ga ne bi nihče videl. Nagrada je tu, kazen pa verjetno pride šele enkrat kasneje ali pa sploh ne. Vrnimo se k otroku. Ko otrok brcne mater, ker mu pač nekaj ni všeč, ga vsaka zdrava mati v začetku krepko kresne nazaj, pri tem pa tudi besedno kara "fuj", "sram te bodi", "gr-doba" itd. Otrok sčasoma prične povezovati svoje brcanje matere z odzivi strahu, saj je brcanje, čeprav samo po sebi ugodno,

vezano z ostro in takojšnjo bolečino. Izognitev bolečini in kasneje strahu ima za otroka večjo vrednost kot razmeroma majhno ugodje brcanja.

Sčasoma se otrok podobno kot na zaušnico odziva tudi na besede, ki so bile uporabljene ob zaušnici /"fuj"/. Po podobnem pojavu generalizacije se prične izogibati fizične napadalnosti na sploh tudi do drugih ljudi. Tako otrok v zelo številnih in različnih situacijah izkazuje izognitveno vedenje. /Za krajo, za agresijo itd./ Svoje vedenje spremljamo s pogovori s samim seboj. Temu pravimo, da mislimo. Ko otrok, vzgojen na način, kot smo opisali, odraste, mu že sama misel o tem, kako si bo prisvojil zlatnino, sproži neprijetne reakcije strahu. Te neprijetne reakcije so nastale tu in zdaj oziroma še pred posedovanjem zlatnine in človek se jim bo skušal izogniti. Ta izognitev ima večjo vrednost kot zlatnina, ki mu jo bo šele v prihodnosti uspelo dobiti ali pa tudi ne. Zdaj je zlato postalo golob na strehi, vrabec v roki pa je izognitev neprijetnosti v zvezi s strahom oziroma grizenjem vesti. Tem reakcijam se običajno izognemo tako, da na krajo zlata raje sploh ne mislimo. Eden od možnih vzrokov, da človek napravi zločin, je prav pomanjkanje privzgojenosti vesti, torej tiste istočasne ali celo predhodne kazni, ki bi v primeru vesti nastopila.

Strah pred zapori, pred kaznimi, ki bodo eventualno sledile, ima verjetno mnogo manj pomembno vlogo v preprečevanju zločinstvenosti, saj so 1. kazni časovno mnogo bolj oddaljene od zlatnine, 2. so razarderstvo /ker ga morda sploh ne bodo ujeli/.

V VZ, zaporih, bitorej morali najti način, kako privzgojiti vest prestopniku. Seveda človek ni determiniran samo z vestjo, pridobljeno v otroštvu. Človek kot zavestno bitje ima vsekakor še neke druge komponente, ki sodelujejo v njegovem moralnem bitvanju. Vsekakor je tu tudi človekovo samozavedanje moralnega vedenja in njegov lastni vpliv na to vedenje. Skozi svojo živiljenjsko prakso bo spremenjal svet okrog sebe, opazil bo nove zahteve sveta do sebe in si postavil tudi drugačne norme.

Kako skušamo vse to upoštevati v vzgojnicoobraževalnem delu v DVVG? Da bi najstniškim dekletom privzgojili vest na tako eno-

staven način kot otroku, je očitno nemogoče. /Če bi brcnila vzgojiteljico in bi jo ta udarila nazaj, bi nastal ali pretep ali bi ostalo sovraštvo do vzgojiteljice, ki bi nadaljnje delo oteževalo./

Najti je treba način, da bodo dekleta vsa zavodska neugodja kot so jutranje vstajanje, delo, učenje, omejitve, kazni in prav tako vsa ugodja, doživljala kot nekaj, kar je relativno nevezano na vzgojiteljevo samovoljo – ampak je bodisi posledica njenih dejanj, bodisi nujnost, ki je življenju immanentna. Temu dobro služi zavodski režim in to trden, dosleden režim. Čim ni dovolj trden, si spremembe že razlagajo s samovoljo vzgojiteljev. Prav tako si lahko pomagamo z obrazložitvami dekletom, zakaj je to in to nujno. Še bolje je, kadar se skušajo problemi reševati v skupini ali v celotni skupnosti. Takrat pride še do neposredne odgovornosti do drugih ljudi. Podobno funkcijo odigravajo sprejem v ZMS in izključitev iz nje. Gojenke morajo upoštevati neki zunanji kriterij /statut ZMS/. V glavnem gre tu za to racionalno učenje. Če storimo to in to, sledi pač kar mora slediti. Gojenka se mora naučiti vesti tako, da ji bo čim bolj prijetno. Kako pa skušamo urediti tudi ono drugo – po naših razlagah – bolj uspešno vrsto emocionalnega učenja ali pogojevanja?

Pravzaprav tako kot v vseh VZ, četudi tega ne interpretirajo na isti način: s človeškim pristopom k sočloveku, z razumevanjem njegovih eksistencialnih problemov, z drobnim spodbudnim smehljajem, kadar je to potrebno in z izrazom negodovanja, če je spet potrebno. Takšno vzgajanje je že zdavnaj znano dobrim pedagogom. Razлага, da gre za posebno vrsto emocionalnega učenja, nam nudi le možnost, da človeško toplino izkoristimo bolj racionalno. Da je ne izkazujemo takrat, ko hoče gojenka manipulirati zunjo, da je ne izkazujemo v "prazno", ko je gojenka neobčutljivana, da gojenke s toplino ne obremenimo, kadar tega ne ždrži.

Ta razlaga kondicioniranja nas obvaruje pred tem, da ne bi zanemarjali pomen neverbalnega učenja, da ne bi zanemarjali vseh tistih kratkih, spodbudnih komunikacij med ljudmi, kot so pogledi, nasmehi, izrazi obraza itd., pa tudi da ne bi zanemarjali

bogastva človeških odnosov, ki izhaja iz eksistencialnih stisk in občutenj skupne usode.

Emocionalno učenje v zavodu ne moremo izpeljati v smislu nekih parcialnih postopkov kondicioniranja. Vidimo, da ne gre za "štetje kapljic sline" kot pri živalih Pavlova. Gre za kompleksno aktivno sožitje gojenca z vzgojitelji in drugimi gojenci.

V najboljših slučajih si to zamišljamo kot globoko doživetje individualnosti, neponovljivosti in skupne usode vseh udeležencev. Ob takšnem čustvovanju se tudi vsi udeleženci laže odrečejo takojšnjim zadovoljstvam potreb, ker svoje življenje in sožitje z drugimi doživljajo polneje, bolj celovito.

Takšna razmišljanja že uhajajo iz okvira bifaktorske teorije učenja, ki smo jo omenili na začetku tega poglavja. To nas ne moti, saj verjamemo, da je treba na človeka gledati tudi z aspekta njegove subjektivitete.

To pa, da smo vendar skušali tudi ta pogled na človeka zadržati v okviru neke znanstvene teorije, nam pomaga, da ne zaidemo v idealizem, subjektivizem ipd.

Če je mati dosegla pri otroku ugodje tako, da ga je pobožala po glavi, ko se je nehal cmeriti za sosedovo igračko, bomo mi pri odraslem dekletu dosegli potrebno ugodje ob "mukah jutranjega vstajanja" tako, da bomo znali pristopiti k njej kot razumevajoči ljudje za vse socialno sprejemljive potrebe. Mati, kljub ljubezni in razumevanju ne popusti ob sosedovi igrački, mi pa, kljub razumevanju njenih bivanjskih problemov, ne bomo popustili ob jutranjem vstajanju. Popuščanje v takih situacijah ni humano in ni razumevanje, prej je obratno. Običajno služi le nekim našim nejasnim potrebam po videzu humanosti, in je v bistvu razčustvovani - quasi humanizem.

Vse te oblike vzgoje so možne in celo laže dosegljive na prostosti. Vendar ne za vse. Če pomislimo na populacijo v DVVG, njihovo motenost, njihove vedenjske vzorce, okolje iz katerega izhajajo na eni strani in na drugi strani na relativno pestrost aktivnega družbenega življenja v zavodu, na vključevanje v šole in delo, pričenjamo spoznavati, da je bila gojenka pravzaprav družbeno bolj izolirana, bolj "zaprta" na prostoti, kot pa je izolirana v zavodu zaprtega tipa.

Vali Glavič-Tretnjak

POMEN ODNOsov MED VRSTNIKI IN NJIHov POMEN PRI DELU S ČUSTVENO MOTENIMI SLEPIMI IN SLABOVIDNIMI OTROKI

V vsakodnevni praksi in v študijah se vedno bolj zavedamo problema čustvenih motenj pri slepih in slabovidnih osebah.

V zadnjih letih je bilo veliko napisanega o čustvenih motnjah, ki so verjetno tudi v drugih zavodih vedno pogostejše.

Zato je moj namen na kratko zajeti le nekaj problemov, ki se mi zdijo v naši praksi najpogostejši in pri katerih bistveno pomagamo z upoštevanjem in razvijanjem m e d s e b o j n i h o d n o s o v, s spodbujanjem in načrtovanjem primernih skupinskih aktivnosti na stopnji razreda kot vzgojnih skupin ali neformalnih skupin v zavodu. Skušala bom posredovati nekaj osnovnih področij pri usposabljanju na vidu prizadetih otrok, ki se mi zdijo tudi stične točke /in vsebinsko zelo povezane/ z vidika čustvenih motenj, odnosov med vrstniki in zavodskega okolja, in sicer:

- problem gibalnosti /motorike/,
- motnje ego razvoja oziroma realitetne kontrole,
- problem pasivizacije, pomanjkanje iniciative,
- problem socializacije, klime in zavodskega okolja.

Iz izkušenj vemo, da je ravno s p r o š č e n o g i b a - n j e pogost problem pri slepih in slabovidnih otrocih. Neredko so slepi in slabovidni otroci izolirani /tako prostorsko kot socialno/ v ozkem družinskem krogu vse do začetka šolanja. To je verjetno tudi eden osnovnih vzrokov, zakaj so na razvojnih testih najpogostejša odstopanja ravno na področjih motoričnega razvoja, socialne in čustvene zrelosti.

"Gibalna stran otrokovega življenja pa ni samo podlaga in prvenstveno javljanje njegove čustvenosti, ampak je tudi za ves nadaljnji razvoj otrokovih čustev in preko njih celotne osebnosti, izredne važnosti." /Trstenjak/

Če otroka utesnjujemo, mu prepovedujemo živahno razgibanost, pri slepem otroku ne dajemo dovolj pobud za raziskovanje in

varno gibanje v okolju - lahko v otroku sprožimo občutek frustracije, prikrajšanosti, občutek neutešenih želja in potreb. Vse to so komponente čustvenih motenj, ki imajo pri slabovidnem otroku še močnejši odraz, če doživlja, da vse težave izhajajo iz slabega vida.

Pri delu z na vidu prizadetimi otroki je vežbanje oziroma sproščanje motornih funkcij izredno pomembna terapevtska tehnika, ki se je v praksi najbrž premalo zavedamo. Osnovni namen gibalne terapije je razvijati senzo-motorične funkcije, ki so osnova /to je psihične substrukture/ za višje razvite kogenitivne funkcije. Aktivnost daje človeku nove senzorne podatke, s katerimi izpopolnjuje svoje zaznave. Slep otrok bo žogo spoznal, če jo bo sam metal ob tla. Pri skupinskem delu smo največkrat storilnostno usmerjeni, pod prisilo učnih in vzgojnih programov, zato je prav, da poudarimo da z vnašanjem v skupinsko delo čimveč gibalne terapije ali preprostih gibalnih vaj /posnemanje raznih gibanj v naroni, posnemanje domačih opravil, tekmovalne igre, posnemanje čustev.../ lahko istočasno zadostimo več smotrom. Sproščamo gibalno zavrtost, zadostimo potrebi po gibanju /ki je zlasti pri slabovidnih otrocih večja/, pospešujemo senzibilnost, sproščamo dinamično-konstruktivne odnose v skupini, poleg že omenjenih perceptivno-motoričnih funkcij.

Z razvijanjem percepције in motorike, s čimer otrok pridobiva izkušnje v času in prostoru, vključujemo tudi osnovni vidik e g o r a z v o j a . Že Gestalt psihologija dokazuje, da je pomembna povezava med ego razvojem in sposobnostjo Gestalt percepцијe /zaznavanje odnosov med kvaliteto posameznih delov oziroma struktur in celoto/.

Z drugimi besedami: otrok, ki ima moteno sposobnost zaznavanja celote /ali celostne situacije/ in njene strukture, se bo tudi sam težko podrejal strukturiranim zahtevam /največkrat formalnim omejitvam/. Mctena percepцијa je povezana z disharmoničnimi intelektualnimi funkcijami in motnjami v osebnostnem razvoju. Otrok, ki ne uspeva v svoji skupini /pa tudi sicer/ v zadostni meri zadovoljiti svojih osnovnih potreb - telesnih, ču-

stvenih in socialnih, mora najti načine, kako prikriti oziroma kompenzirati svoje neuspehe, da lahko zaščiti svoj ego, še posebno, če slep oziroma slaboviden gojenec ni sposoben uvideti pravi vzrok svojih neuspehov.

Pri slepem in slabovidnem otroku, ki beži v fantazijo ali se kako drugače umika realnosti, se sprašujemo, koliko je temu glavni vzrok pomanjkanje realitetnih zaznav zaradi prizadetega vida in pomanjkanje pozitivnih čustvenih in socialnih izkušenj. Vsekakor gre tu za motnjo ega kot funkcije človekovega delovanja, s čimer lahko pojasnimo pojave agresivnega ali kako drugače izstopajočega obnašanja. To pomeni, da gojencem, pri katerih izstopa pomanjkljivo strukturirano obnašanje /nimajo dovolj razvityh oblik obnašanja/, bomo najprej pomagali razvijati funkcije ega. Ker socialna nezrelost in čustvena zaostalost največkrat nastane zaradi motene percepциje socialnega okolja, bomo socialno-emocionalno področje lahko učinkovito razvijali s pomočjo odnosov v skupini ob nedirektnem vodenju izkušenega pedagoga ali timskega sodelovanja psihologa in pedagoga.

Kakšno predstavo bo slabovidni otrok razvijal o samem sebi, je v največji meri odvisno, kakšno predstavo ima o njem skupina vrstnikov. Če je na vidu prizadeti otrok v skupini pozitivno sprejet, bo veliko lažje sprejel samega sebe in s tem svojo prizadetost. Odnosi v skupini bodo v veliki meri vplivali na to, kako bo slabovidni otrok svojo idealno predstavo o samem sebi oblikoval v realnejšo podobo.

Z izboljšanjem delovanja ego funkcije bomo v veliki meri zmanjšali pojav pasivnosti in pomanjkanje lastne iniciativnosti, ki je tako pogost pri zavodskih otrocih. Še posebno viden je ta problem pri gojencih, ki večinoma ostajajo v zavodu tudi čez sobote in praznike, ko ni tako strukturiranega dnevnega reda. Najrajši se samo prestopajo in presedajo po dvorišču, sprašujejo dežurnega, kaj naj bi počeli, istočasno pa se ne ogrejejo za noben pedagogov predlog in največkrat vztrajajo le ob poslušanju rada ali plošč, kar zahteva seveda najmanj napora.

Zakaj pride do večje stopnje pasivnosti pri slepih in slabo-

vidnih otrocih? Že od zgodnjega otroštva je otrok s slabim vidom veliko bolj odvisen od odraslih kot so zdravi vrstniki. Ta odvisnost se poveča tudi v procesu šolanja. Tu nastopijo svojevrstni socialni odnosi med pedagogom in gojencem. Osnovno obeležje temu socialnemu odnosu daje usmerjenost k vzgojnemu cilju, kjer pa se navadno začne stanje napetosti. Gajenec doživlja svoje vzgojitelje kot nadrejene, več vredne, poučevalne..., zato se mu zdijo vzgojni cilji, ki mu jih posreduje pedagog, oddaljeni in težje dosegljivi, kot cilji, ki si jih zastavi sam ali v sodelovanju s svojimi vrstniki.

Tu se mi zdi prav, da se mimogrede vprašamo, ali nismo v procesu usposabljanja veliko bolj pozorni na socialne odnose, ki nastajajo med gojencem in pedagogom, kot na same odnose med gojenci. Ali je res tako? Poglejmo samo kazni, ali te morda niso pogostejše, če se otrok pregreši proti pedagogu kot če se pregreši do svojih vrstnikov? Ali se s tem morda ne poveča vzgojni pritisk?

Otrok, ki doživlja prehud vzgojni pritisk, ne razvija dovolj lastne iniciative. Pri naših otrocih pogosto srečamo, da njihovo domače /tudi zavodsko/ okolje od njih pričakuje veliko premalo ali veliko preveč. Oboje ima podobne konsekvence.

Otrok se rad odmika vsakdanjim zahtevam, umika se v sanjarjenje, zamišljenost, trmc, upornost in napadalnost. Ker je njegov stik z realnostjo narušen, doživlja vsak vzgojni ukrep kot grožnjo. Tak začaran krog lahko prekinemo s kombinacijo individualne in grupne terapije. Če gojenci doživljajo v skupini občutek sprejetosti, pripadnosti in varnosti, lahko postane njihovo sodelovanje osnovna vzgojna silnica. Interakcija v skupini /to je aktivnost enega člana/ spodbudi aktivnost drugega/ ima veliko prednost, ker skupina zmore več kot posameznik. To ne velja samo za fizično delo, ampak tudi za umsko in vzgojno področje. V skupini mora gajenec nastopati kot samostojna oseba /ne več mamin otrok/ in veliko lažje najde samega sebe - svojo identiteto. V dobri skupini si gojenci v nejasnih situacijah lahko oblikujejo konkretno skupne cilje. Največkrat so to boljši športni rezultati, izboljšanje učnega uspeha, boljše vzdrževanje okolja in podobno. S takimi skupnimi

cilji se posamezni gojenec lahko identificira in skuša izboljšati svoje ravnanje.

Vse to je seveda tudi sestavni del procesa socializacije, ki ga moramo v zavodu zavestno razvijati, ker prevzemamo odgovornost tudi za delež, ki ga ima pri normalnem otroku družina, razvojni proces v skupini vrstnikov, v domačem - naravnem /to je nezaščitenem/ okolju. Učinkovita vzgoja ni gola priprava na življenje odraslega državljanega, ampak je pridobivanje izkušenj na področju dolžnosti, zadolžitev in pravic, če pripadaš neki skupnosti. To je v bistvu tudi osnovni princip realitetne terapije, ki ji je primarni cilj razvijati občutek odgovornosti. Gojenec, ki bo v skupini vrstnikov pridobil pozitivne izkušnje, kako reševati problemske situacije, kako zadovoljiti svoje želje in potrebe, s prilaganjem svoje aktivnosti tako, da ne bo oškodoval druge - bo prav gotovo v zadostni meri prilagojena osebnost.

V aktivnem odnosu z vrstniki bo slabovidni in slepi otrok bolj realistično spoznaval svoje potrebe glede na svoje sposobnosti in bo lažje prilagajal svoja pričakovanja raznim omejitvam, ki jih na vidu prizadeti doživljajo na podoben način. Kaj kmalu razvijejo občutek, da družba ocenjuje slabovidnost kot prizadost /odklon/, ne pa kot specifično razliko in mu tudi nudi omejene možnosti.

Naše otroke spremljajo večje omejitve kot jih okolje postavlja videčim vrstnikom. Zato je potrebno pri skupinskem delu občasno tudi razviti utesnjujoča pravila. Lahko jim včasih pustimo, da se dogajanje v skupini sprosti mimo strogih pravil, tudi če to potegne za seboj bolj razvrto /manj kontrolirano/ obnašanje - glavno da ne gre na škodo posameznikov. Če ima gojenec možnost izkusiti širšo svobodo, bo sposoben dojeti in sprejeti pravila, ki so v določenih situacijah potrebna.

Kako bo zavod kot psihološko okolje vplival na osebnost slabovidnega otroka, ne bomo mogli predvideti le z naštevanjem otrokovih lastnosti /intelektualnih, fizioloških, njegovih že pridobljenih izkušenj ipd./ in dodajanjem lastnost okolja, kajti psihološko okolje nastane šele takrat, ko se

vzpostavi vzvraten aktiven odnos med gojencem in okoljem v dani situaciji.

Zato je pomembno, kako si otrok v zavodu pridobi svoj socialni status in v kakšni socialni klimi se otrok nahaja. K pozitivnemu razpoloženju gojenca v skupini /skupinski klimi/ pripomoremo, če v skupini razvijemo čim bolj povezano aktivnost. Prestroga delitev dela, kjer je vsak gojenec prepuščen samemu sebi, neugodno vpliva na počutje posameznika. Zato je bolje, da zadolžitve rešujejo gojenci v manjših skupinah in da te zadolžitve rotiramo. Paziti moramo, da ne dobijo monopola nad določenimi aktivnostmi gojenci z boljšim vidom. Kakšna klima se razvije v skupini, je bolj pogojeno od tega, kakšen je sestav skupine, kot od tega, kakšno aktivnost razvijemo.

Izkušnje zadnjih let kažejo, da se klima v skupini izrazito spremeni, če v skupino pride dva ali več gojencev, ki imajo v primerjavi z večino, veliko boljši vid. To se zgodi zaradi izredno slabe diagnoze in pritiska okolja ali zaradi izjemnih socialnih vzrokov. Povečajo se medsebojne napetosti, nestrnost do drugega, izrazitejša je netolerantnost in podobno. Teh opažanj pa seveda ne smemo preširoko posplošiti, ker nimamo sistematične študije. Vsekakor pa lahko trdim, da "faktor vida" vpliva na razvoj odnosov v skupini. Tej trditvi v prid govori tudi dejstvo, da je očitna težnja združevanja slepih in praktično slepih gojencev, gojenci ki pa dobro uporabljajo funkcionalni vid, pa rajši tvorijo svoje interesne skupine.

Zakonec naj še povzamem, da so vsa omenjena področja v bistvu proces socialnega in psihološkega dozorevanja, s pomočjo skupinskih odnosov in pravzaprav na osnovi demokratskih in socialističnih izkušenj. To pa je možno v demokratsko vodenem zavodu, ki spodbuja sodelovanje učencev, razvija lastne odločitve gojencev in pomen posameznikovega prispevanja, če ta upošteva interese skupine.

Seveda je ob tem razumljivo, da je prav tako potrebno skrbno vodenje izkušenega pedagoga, ki zna združiti sedanje gojenčeve potrebe in interese s tistimi, ki naj bi se razvijale skladne glede na razvojne stopnje.

KAKO JE S KAZNOVANJEM PRI PERMISIVNEM TRETMANU OTROK IN MLADOSTNIKOV Z MVO?

Natanko tako so se spraševali udeleženci seminarja o novih izhodiščih obravnavanja otrok in mladostnikov z MVO v jeseni 1974 v Simonovem zalivu. Vprašanje je vzniknilo spontano, ne prvi, tudi drugi ne, šele tretji dan v seminarski skupnosti. To se je zgodilo po končanih predavanjih, ki so obravnavala teoretične in aplikativne vidike permisivnosti pri obravnavanju disocialne mladine v vzgojnem zavodu in nekatera izhodišča za uvajanje terapevtske skupnosti v njem ter po poročilih o terapevtski skupnosti v praksi vzgojnega zavoda v Logatcu in o uvajanju le-te v vzgojnem zavodu v Slivnici.

Vprašanje je bilo dobronamerno, pričakovanega odgovora pa udeleženci niso prejeli, ker je bilo vodstvo seminarja mnenja, da bi preran in na hitrico podan odgovor po vsej verjetnosti stvari in naravi dela v vzgojnih zavodih več škodil kot koristil. Zlasti še zato, ker je računalo, da bo soočenje s to temo vlenjem naslednjih seminarjev.

Ker pa smo v naši redakciji prejeli razmišljanje o tej temi tov. Alenke, študentke-absolventke, sedaj že diplomantke oddelka za specialne pedagoge Pedagoške akademije v Ljubljani, vam njeno razmišljanje posredujemo z namenom, da bi spodbudilo nadaljnje razmišljanje v širšem obsegu o tej nemalo akutni problematiki. Po vsej verjetnosti bo ta material, čeprav ni do kraja izčrpen in ne zajema problematike v celoti, saj pristop do posameznih pojavov motenosti ni dovolj diferenciran, lahko služil kot izhodišče za razpravo o tej problematiki na enem izmed naslednjih naših seminarjev.

Razmišljanje tov. Alenke o stališčih specialne didaktike in metodike prevzgajanja do kaznovanja otrok in mladostnikov z MVO je naslednje:

"Naši gojenci z MVO nesmotrno in destruktivno ravnajo zaradi notranjih dinamizmov, ki jih silijo k takemu ravnanju. Te notranje dinamične sile nastanejo zaradi v podzavest odrinjenih motivov, ker je imel otrok tolikokrat neugodne izkušnje na

istem življenjskem področju. Vsebine motiva se ne zaveda več, potreba pa ostane neizpolnjena. Notranje siljenje, nemir, neugodje pa kljub temu težijo k sprostitvi. Njegovo vedenje postane gnano od notranjih pritiskov, ki pa se jih ne zaveda in jih potem takem tudi ni sposoben smotrno usmeriti. Na zunaj opažamo le neprilagojeno vedenje.

Če vemo, da gojenec ni nalašč nediscipliniran, da se svojega vedenja ne zaveda, bomo znali zavzeti adekvatno stališče tudi do kazni. Kazen, kot bazično sredstvo represivnega pristopa, v naših zavodih za usposabljanje otrok in mladostnikov z MVO ne sme imeti mesta. Celoten prevzgojni proces temelji na nenehnem dajanju možnosti za nadoknadenje zamujenega preko pozitivnih in ugodnih emocionalnih izkušenj prav na tistem področju, kjer je bil otrok prikrajšan. Seveda pa brez ustrezne konfrontacije v skupinski ali individualizirani obliki negre. Le-ta mora biti taka, da z njo otrok pridobiva na svojem emocionalnem in socialnem učenju.

S konfrontacijo skušamo otroka privesti do samospoznanja na osnovi lastnega razmišljanja. Sam naj razmisli, kako bi v taki življenjski situaciji, v kakršni je bil, ravnal lahko tako, da bi se sam in njegovi sotovariši bolje počutili. Če bi pa otroka v tem primeru kakorkoli kaznovali, bi le poglabljali njegovo nesigurnost, nemir, neadekvatnost in celo sovražnost. S tem bi odstopili od našega prepričanja, da je korekcija možna le preko ugodnih življenjskih izkušenj, zlasti na tistem življenjskem področju, na katerem je oškodovan.

Konfrontacijo naj vrši vzgojna skupina skupaj z vzgojiteljem ali vzgojitelj sam na naslednji način:

- premišljeno, skrajno taktno in strpno /ne v afektu, ne na osnovi sumničenja/,
- vsaka oblika konfrontacije naj bo do kraja pojasnjena,
- učinkuje le, če jo vzgojna skupina odobrava in če ima vzgojitelj potrebno avtoritetno /če ga gojenec notranje priznava/,
- med vzgojiteljem ter člani vzgojne skupine in gojencem morajo vladati pristni odnosi, ki temeljijo na medsebojnem zaupanju in spoštovanju /le tedaj bo segla v gojenčev doživ-

ljanje, sicer ne bo imela zaželenega učinka; v gojencu bo povzročala pritisk in naklep po maščevanju/,

- učinek konfrontacije je odvisen od tega, koliko vzgojna skupina upošteva gojenčevo individualnost, njegovo motenost, doslejšnje ravnanje in stopnjo zrelosti, ki jo je dosegel v socialnih odnosih,

- konfrontacija naj ne bo pogosta, ampak postopna in izvršena ob pravem času, na pravem mestu in na pravi način,
- motivi konfrontacije naj izhajajo iz želje vzgojne skupine pomagati članu skupine, da ga postopno privede do uvida v lastno problematiko,
- usmerjena naj bo v gojenčev jutrišnji dan,
- gojenec nikdar ne sme biti tarča, na katero izlivamo svoje nezadovoljstvo in nerazpoloženje.

Kolikor konfrontacija ne upošteva naštetih elementov, ima negativne učinke:

- ne vrši korekcije, lahko celo poglablja motenost,
- gojenec postane prekomerno zaskrbljen, boji se sleherne aktivnosti, ker je vase nesiguren /pojav se lahko stopnjuje do anksioznosti/,
- gojenca lahko naredi neobčutljivega,
- gojenca oddalji od vzgojitelja in vzgojne skupine, identifikacija je onemogočena, obrambno vedenje se utrjuje.

Po vsem tem zaključujem, da tudi konfrontacijo uporabljamo takrat, ko je neogibna. Naše življenje v vzgojni skupini naj temelji na dobri organizaciji, na medsebojnem razumevanju, ki naj ga prepletajo spodbude. S tem bo zagotovljena aktivnost vsem članom, z vsem tem pa ugodno vzdušje, ki je porok za integracijske procese.

Naši gojenci so v svojem življenju doživelji že veliko neugodja. Niso bili upoštevani, niso doživljali priznanj, odrasli ob njih niso bili udeleženi, mnogo so bili kaznovani, okolina zanje ni imela razumevanja. V zavod za usposabljanje prihajajo, da se socializirajo in osebnostno uredijo. Zato jih ne kaže kaznovati in s tem še stopnjevati njihovo notranjo stisko ter poglabljati njihovo motenost. S kaznijo dosegamo prav obratno,

kot želimo: povečujemo prepad med vzgojiteljem, vzgojno skupino in gojencem ter njihovo medsebojno odtujenost. Vzgojitelj si z njo zapravi vsako možnost pozitivnega vplivanja na gojence pa tudi na vzgojno skupino kot celoto."

Trampuž Dragan, VZ Višnja gora

AKTUALNA VZGOJNA TEMA

Ob začetku novega šolskega leta se tudi v vzgojni skupini srečamo z vprašanjem: Kako bomo našim gojenkam posredovali čim več uporabnega znanja?

V načinu doseganja storilnosti se vzgojna skupina prav gotovo loči od skupine v razredu. Vsebina pouka in metode podajanja določene snovi so v razredu v večji meri že vnaprej znane iz učnih programov. Učitelju je zato že pred začetkom šolskega leta povsem znano, kakšno učno snov mora v enem šolskem letu predelati oziroma posredovati svojim učencem. Za uspešno realizacijo učnega programa ima zato na razpolago različne priročnike, na osnovi katerih izdela priprave za učne ure. Pri tem se učitelj na razpoloženje učencev in trenutne situacije v razredu ozira v mnogo manjši meri kot pa vzgojitelj pri podajanju, izvajanju vzgojne teme v vzgojni skupini. K temu pripomore dejstvo zunanjega pritiska kot npr. precej omejen čas za obdelavo razmeroma obsežne učne snovi itd., pod katerega je učitelj v svoji situaciji postavljen.

Vzgojna skupina pa je v tem pogledu dosti bolj svobodna, še posebno pa bolj kreativna, saj v veliki meri sama odloča o programu dela. Vzgojitelj pri tem odigrava predvsem vlogo usmerjevalca, ki skrbi za to, da se skupina v čim manjši meri oddaljuje svojemu zadanemu cilju. Pomanjkanje priročnikov za vzgojitev levanje in velika raznolikost situacij v vzgojni skupini zahteva od vzgojitelja mnogo domiselnosti, iznajdljivosti ter dosti listanja po najrazličnejši literaturi. Z željo, da vam s

s svojo skromno izkušnjo pri tem delu vsaj malo priskočim na pomoč, posredujem temo z naslovom: KAJ VSE BI SE RADI POGOVARJALI NA NAŠIH SESTANKIH?

RAZGOVOR V SKUPINI

I. TEMA: Kaj vse bi se radi pogovarjali na naših sestankih?

II. CILJ RAZGOVORA: Zbrati čim večje število tem, ki ugajajo vsaki posamezni gojenki, predvsem pa celotni skupini. Pri tem morajo biti naslovi tem čim bolj konkretni, da bi imeli prispevki posameznic tudi diagnostično vrednost.

III. METODA, ki bo v razgovoru prevladovala.

Da bi zadostili cilju razgovora, se bomo poslužili:

a/ zunanjega pritiska /npr. Pred nas je postavljena in nam zaupana naloga, da si sami izberemo vzgojne teme za naše razgovore./.

b/ stalnih motivacij /npr. večkrat predočiti že zbrane teme v toku razgovora, vzgojiteljeva vidna strinjanja s prispevki, itd./. Ob predlagani presplošni temi bo moral vzgojitelj našteti ožje tematske naslove, ki pa vsi spadajo pod splošno temo, katera bo predlagana s strani gojenke. V okviru naštetih podtem bo gojenki omogočil izbiro manj dvo-umne teme.

IV. PRIPRAVA NA RAZGOVOR

a/ Za razgovorno situacijo se posedemo čim bolj v obliki kroga /nihče nima občutka, da je manj pomemben član skupine, manjša možnost pasivnosti, ker se vsi dobro vidimo in opazujemo/.

b/ Vzgojitelj ob sodelovanju skupine izlušči nekaj osnovnih pravil razgovora, ki omogočajo večjo storilnost skupine. Bolj agresivne gojenke /verbalno ekspanzivne/ zavirajo, introvertirane, mirne in govorno manj sposobne pa opogumnojo.

Nekaj takih pravil:

- Govorili bomo brez strahu.
  - Vsak ima v današnjem razgovoru pravico povedati svoje ideje in misli do konca.
  - Nikogar ne bomo prekinjali.
  - V razgovoru se bomo skušali kulturno vesti.
- itd.

Pravila lahko napišemo na tablo, da so nam na razpolago, če jih v toku razgovora pozabimo.

V. POTEK RAZGOVORA

- a/ Izbor teme: tokrat je tema že vnaprej določena, zato naj člani skupine že dan prej vedo o njej in naj o njej že prej tudi razmišljajo. Vzgojitelj skupini predovi na čim bolj jasen način, kaj je njena naloga v današnjem razgovoru. Kolikor vzgojitelj že lahko predvideva "alfo", je umestno, da tega člana zadolži za beleženje naslovov tem. Tako onemogoči stranski tir razgovora in preveliko govorjenje "alfe".
- b/ Analiza razgovora /vrednotenje informacij, prispevkov in stališč/
- objektivno /v odnosu do teme, ki je bila obravnavana/:
    - ali je bila tema dovolj jasno postavljena, kako je bila tema obravnavana /dosledno, ali so bile večje oddaljitve/,
--- ali so bili sklepi pravilno izluščeni in oblikovani;
    - subjektivno /v odnosu do udeležanca, ki je prispevek dal/, kjer si pomagamo s kriteriji, po katerih smo med razgovrom ocenjevali posamezne prispevke:
      - prispevek kot vprašanje
      - prispevek, ki je kratek in jedrnat
      - prispevek kot povezovanje že rečenega
      - dolgovezni prispevki, ki se od teme oddaljujejo
      - prispevek, ki je skupino sprostil
      - prispevek, ki je bil že večkrat povedan
      - prispevek z značajem podajanja zaključkov itd., itd.
    - prevladovanje emocionalne strani
      - klima /napetosti, frustracije, čustvena doživljanja, ki jasno prevladajo pri eni ali več gojenkah hkrati/
      - katere članice skupine so izstopale in v čem? /opis jasnih čustvenih reakcij pri posameznih gojenkah, ki jih v zreli skupini naravnost poimenujemo, v manj zrelih pa raje omenjamo posredno/
      - faza dogajanja v skupini /ali je prevladovala molčeča faza, ali morda moreča faza, ali delovna, ali sproščajoča, ali pa so bile faze menjajoče/

- formalna stran dogajanja v skupini

Ali so bili čisti položaji v skupini razvidni /alfa, beta, gama, omega/, ali so bili nejasni, ali so se položaji med razgovorom občutno menjavali.

V TAKO VODENEM RAZGOVORU SMO V NAŠI SKUPINI /SPREJEMNA SKUPINA/ PRIŠLI DO NASLEDNJIH TEM:

1. Dekle in fant.
2. Alkohol - zakaj človek popiva, kaj je alkohol, kakšne so njegove posledice.
3. Kajenje - ali je to razvada, zakaj človek kadi.
4. Zakaj begamo?
5. Odnos staršev do otrok - kakšni bi morali biti starši v odnosu do otroka in obratno.
6. Odnos vzgojitelj - gojenka: kakšen je ta odnos v našem zavodu, kakšen odnos si želi gojenka in kakšnega vzgojitelja.
7. Mamila - kakšne so posledice jemanja mamil, kaj človek ob jemanju mamil doživlja /v stanju omamljenosti/.
8. Zakaj začno dekleta begati od doma?
9. Kako obstaneš v zavodu?
10. Zakaj je zavod zaprt? Ali je bilo tudi v preteklosti tako?
11. Zakaj fant deklet izkoristi in jo potem zapusti?
12. Razvoj spolnosti v puberteti.
13. Prostitucija - kaj privede do prostitucije, kakšne so njene posledice.
14. Zakaj je vedenje deklet v zavodu drugačno kot izven njega?

Stanjko Margarita

REZULTATI LOGOPEDSKIH PREGLEDOV ŠOLSKIH IN PREDŠOLSKIH OTROK V OBČINI SLOVENSKA BISTRICA

Logopedski pregledi šolskih in predšolskih otrok na območju občine Slovenska Bistrica so bili opravljeni v mesecu marcu 1975. Na željo občanov, zdravstvenih in prosvetnih delavcev

bi bilo treba odpreti logopedsko ambulanto v Slovenski Bistrici. Zaradi oddaljenosti se namreč zelo malo govorno prizadetih otrok poslužuje logopedske pomoči v Centru za korekcijo sluha in govora v Mariboru.

Pred nekaj leti je center pomagal pri organiziranju logopedske dejavnosti na področju Murske Sobote in Raven na Koroškem. Pomurskim in koroškim zavarovancem je bilo nujno potrebno približati to našo službo zaradi prevelikih stroškov in prevelike izgube časa, če so prihajali v korekcijsko oziroma terapevtsko obravnavo v naš mariborski center.

Menili smo, da v bližjih krajih, kakor so Slovenska Bistrica, Ptuj, Lenart in Ormož logopedske ambulante niso nujne, ker so ti kraji oddaljeni le 20 do 30 km od Maribora in da so prometne zveze kolikor toliko urejene. Strokovnega logopedskega kadra nam je v vsem času primanjkovalo, dobivali smo pa tudi le mlajše kadre, ki jih je bilo treba za samostojno delo šele usposobiti. Ker je bila zahteva bistriških občanov po naši pomoči otrokom vedno glasnejša, smo se odločili najprej za pregled otrok in obdelavo rezultatov, ki naj bi bili utemeljen pokazatelj za odpiranje ambulante ali bi nam dali osnovo za zavrnitev zahteve po približanju logopedske dejavnosti.

Veliko zanimanje za to delo je pokazala Temeljna izobraževalna skupnost in Zdravstveni dom v Slov. Bistrici.

Logopedsko smo pregledali 4302 šolska otroka in sicer v osnovnih šolah:

Slovenska Bistrica	1152	otrok
Zg. Ložnica /podr. šole v Sl.B./	134	"
Oplotnica	534	"
Kebelj /podr. šole v Opl./	169	"
Prihova /podr. šole v Opl./	75	"
Makole	350	"
Poljčane	470	"
Študenice /podr. šole v Poljčanah/	34	"
Šmartno na Pohorju	186	"
Crešnjevec	160	"
Laporje	253	"
Tinje	161	"
Spodnja Polskava	253	"
Pragersko /podr. šole Zg. Polskava/	103	"
Zg. Polskava	110	"
Posebna osn. šola Slov. Bistrica	158	"

Predšolskih otrok smo pregledali 423 in sicer le te otroke, ki so zajeti v vzgojo in varstvo v vzgojno varstvenih ustanovah.

Zajeli smo torej otroke iz naslednjih vrtcev:

Slov.Bistrica, Zidanškova ul.	116	otrok
Slov.Bistrica, Tomšičeva ul.	113	"
Poljčane	64	"
Pragersko	70	"
Oplotnica	38	"
Zg.Polskava	22	"

Med šolskimi otroki smo našli 818 učencev z govornimi motnjami, kar da 18,99 %. Res je sicer, da je v tem številu vključena tudi vsa posebna osnovna šola s 158 učenci, izmed katerih jih ima izrazite gorovne motnje 60 ali 37,97 %. Kolikor izvzamemo učence POŠ, ostane 758 primerov z gorovno motnjo ali 18,29 % normalne šolske populacije.

Na vseh šolah so bili navzoči pri pregledu razredniki, da smo lahko dobili še potrebne informacije in podatke pri primerih, kjer smo našli kompleksnejše motnje oziroma prizadetosti. Izjema se je pojavila le pri višjih razredih bistriške osnovne šole, kjer razredniki niso sodelovali zaradi predmetnega pouka v enem turnusu. Tu tega sodelovanja ni bilo mogoče doseči verjetno tudi zaradi prevelike razsežnosti šole in prevelikega števila šolskih dejavnosti v istem času.

V tabeli smo prikazali naslednje grupacije govornih motenj:

JECANJE in jecanje kombinirano z drugimi govornimi motnjami.

Vseh osnovnošolskih otrok, ki jecajo, je bilo 78. Od tega jih je še z dodatnimi drugimi govornimi motnjami 17. Od števila 818 govorno motenih otrok je torej 9,53 % primerov jecanja. Najvišji je ta percent v Zg. Ložnici in sicer 20,51 %, nobenega primera jecanja pa ni bilo na Šmartnem in v tinjski šoli.

BRBOTANJE je zastopano le z 0,48 % izmed vseh govorno motenih primerov, to je le pri 4 učencih.

ANATOMSKE ANOMALIJE čeljusti, ki povzročajo zabrisano, neizrazito artikulacijo, smo našli pri 26 učencih in sicer z največjim številom v Oplotnici in v Makolah.

Gorovne motnje, ki jih pušča tudi že urejena palatoshiza, smo ugotovili pri 4 učencih.

SIGMATIZEM daje najmočnejšo skupino in sicer 243 otrok ali 29,6 % izmed vseh govorno motenih. Tu je seveda največ interdentalnih sigmatizmov. Pri mnogih interdentalnih sigmatizmih smo našli povečane mandelje ali pa to govorno motnjo, ki je še ostala po opravljeni operaciji mandeljev, predvsem pa je bovroval tej motnji nepravilen ugriz na zobovju.

PARASIGMATIZEM smo našli pri 64 učencih, ali pri 7,8 % vseh govorno motenih.

LATERALNI SIGMATIZEM prikazujemo kot posebno skupino zato, ker je motnja vedno zelo moteča in ker v vseh primerih kaže na težje vzroke. Lateralen sigmatizem smo odkrili pri 38 učencih ali pri 4,64 % vseh govorno motenih. V najvišjem odstotku so v makolski šoli in sicer v 15,29 %.

ROTACIZEM nastopa pri 87 učencih ali pri 10,63 %. Najmočneje se kaže v Laporju in sicer pri 27 % izmed vseh govorno motenih in v Poljčanah s 15,66 %.

PARAROTACIZEM smo našli le pri 4 učencih, kar da spet le 0,48 % izmed vseh govorno motenih.

IZRAZITO NOSILJANJE smo ugotovili pri 33 primerih ali pri 4,03 % vseh učencev z govorno motnjo.

HRIPAVOST kronično pišemo pri 13 primerih.

LEGASTENIJA v izraziti obliki se pojavlja pri 30 učencih, kar da 3,66 %.

Motnje različnih vrst in stopenj, vezane s SLABŠIM SLUHOM NASTOPAJO PRI 95 učencih ali pri 11,61 % vseh govorno motenih.

Težje okvare sluha je imelo 15 učencev ali 1,83 % vseh govorno motenih.

Učencev s komunikativnimi motnjami, ki kažejo pri tem tudi simptome lažjih možganskih okvar, je bilo 14.

Pri predšolskih otrocih smo našli izmed 423 otrok 172 primerov nezadostne govorne razvitosti na artikulacijskem področju, kar pomeni, da se motenost pojavlja v 40,66 %. Pripominjamo, da v vrtcih niso bili sploh zajeti primeri težje in najtežje govorne prizadetosti.

Iz tabele je razvidno, da je med predšolskimi otroki največ primerov težjega bebljanja, to je z več artikulacijskimi motnjami hkrati. Takšnih primerov je 51 ali 29,65 % vseh z neu-rejenim govorom. Zatem je največ sigmatizma, ki nastopa v 25,58 %, parasigmatizma, ki se kaže v 19,18 %, rotacizmov v 7,55 %, jecanje v 2,32 % itd.

Če primerjamo podatke, dobljene pri šolskih otrocih in te pri predšolskih otrocih, vidimo naslednje:

Jecanje kot težka govorna motnja je zastopano pri predšolskih otrocih le z 2,32 %, pri osnovnošolskih otrocih pa pri 9,53 %. Iz te ugotovitve moremo sklepati naslednje:

- čim starejši je otrok, tem izrazitejše je jecanje,
- jecanju je treba posvetiti vso terapevtsko skrb, čim se pojavi, čeprav prične otrok jecati v predšolski dobi /pri tem nimam v mislih tako imenovanega "fiziološkega zatikanja", ko prične predšolski otrok pridobivati potencirano besedni zaklad, motorično pa še ne odgovarja artikulacijskim zahtevam, čeprav tudi ta razkorak ni povsem normalen in smet trajati le nekaj borih mesecev.

Naslednja motnja, ki z razvojem in starostjo otroka ne upada občutno, je sigmatizem in lateralni sigmatizem, prav tako rotacizem, in nazaliranje kakor tudi otogene dislalije z lažjimi slušnimi okvarami.

Z razvojem in starostjo otroka pa izgubljajo na moći in pogostnosti parasigmatizmi in pararotacizmi, ki so v veliki meri zajeti tudi v skupino "večje govorne motenosti".

Ne bi bilo prav, če bi zamolčala nekaj opažanj in ugotovitev ob teh naših obiskih in pregledih v šolah in posameznih oddelkih:

- vsi učenci so se zavedali svoje govorne motnje,
- večinoma so se učenci svoje motnje sramovali,
- čim težja je bila govorna motnja, tem manj sproščenosti je bilo v otroku,
- sorazmerno z motnjo se kaže tudi slabša uspešnost na jezikovnem področju in verbalnem znanju,
- na splošno so ti učenci bolj plašni, ne javljajo se in ne po-

kažejo v zadostni meri svojega znanja,

- legasteniki še vedno ostajajo problem, učitelj obupa nad njimi in učenci se brez lastne krivde enostavno prepustijo usodi ter izgubijo zaupanje vase. Vse jim očita lenobo in nesposobnost še na drugih področjih,
- podobno se godi učencem s slabšim sluhom.

Prisotnost razrednikov pri pregledih je bila zelo potrebna.

V marsikaterem primeru jih je rezultat pregleda presenetil.

Vidim, da diagnoza "slabši služ" učitelju ne pomeni veliko, dokler se sam ne sooči povsem praktično in eksperimentalno z učenčeve prizadetostjo. Šele takrat, ko učitelj ob takšnem pregledu ugotovi, da učenec v običajni razdalji ne sliši določenih konzonantov v različnih besedno-glasovnih asociacijah ali da jih sliši napačno in kako izkrivljen pomen lahko dobi pri tem še tako pomembna informacija, postane učitelj resno pozoren na to.

Opozoriti želim ob tej priložnosti na diskriminiran položaj slušno prizadetega otroka glede na otroka s slabim vidom:

- slab vid pri otroku vsi prej opazijo, ker je naprezanje pri slabem vidu bolj očitno. Naprezanje naglušnega otroka na zunaj pušča vtis mentalno slabše razvitega /odprta usta navadno, počasnejše reakcije/,
- slabši govorni razvoj, saj otrok izgovarja, kakor sliši,
- napačno strukturiranje govora v možganih ob stalno se ponavljajočih napačnih slušnih zaznavah in otrok postane neučinkovit tudi v znanjih,
- zaradi tega je bolj izpostavljen norčevanju ali napačnim sodbam okolice,
- do slabovidnega kažejo vsi precejšnjo obzirnost, slušna prizadetost, posebno če ni zelo težka, pa ostaja skrita in zadeva toliko bolj ob brezobzirnost,
- otroku, ki slabo vidi, je v največ primerih možno pomagati z odgovarjajočo dioptrijsko očal, naglušnemu, lažje naglušnemu pa ne kaže natikati slušnega aparata, ker ga bo bolj motil, kct mu bo koristil s svojo amplifikacijo, pri težje naglušnih pa tudi slušni aparat nikakor istovetno ne korigira sluha kar korigirajo očala vid.

V kratko pojasnilo o načinu preizkušanja sluha, ki smo se ga poslužili pri opisanih pregledih.

Posebej smo preizkusili sluha le v primerih, ki so ob logopedskem pregledu sprožili sum na slabši sluha. Slušno smo preizkušali otroka na določenih razdaljah, pri čemer smo uporabljali stavke oz. besede, oz. logatome s karakteristiko nizkih oz. visokih frekvenc z znanimi pojmi oz. že strukturiranim govorom in z neznanimi oz. nestrukturiranim govorom. V mnogih primerih smo ugotovili izpad na nizkih frekvencah, kar lahko potrjuje sum na stanja po vnetjih srednjega ušesa oz. konduktivno izgubo sluha.

Zaključek:

Podatki, dobljeni ob logopedskem pregledu šolskih in predšolskih otrok na območju občine Slovenska Bistrica, vsekakor utemeljujejo zahtevo občanov po uvedbi logopedske dejavnosti na njihovem področju.

Tudi oddaljenost 15 do 30 km od centra je prevelika, da bi lahko bila pomoč naše strokovne institucije učinkovita.

Za območje Slovenske Bistrice bi morala delati glede na številnost govorno motenih otrok najmanj dva logopeda.

Glede na kompleksnost motenj, predvsem etiologije motenj bi moral delati v Slovenski Bistrici kompletен tim potrebnih strokovnjakov.

Pediatrična služba bi morala v sistematske preglede vključiti vsaj skupinsko avdiometrijo.

Slušno prizadete otroke, čeprav so le lažje prizadeti, bi moral spremljati ob njih šolanju potreben strokovni tim.

Prosvetnim kadrom, ki delajo v vrtcih in osnovnih šolah, je nujno treba nuditi strokovno izpopolnitev tudi na specialno pedagoškem področju.

NEKAJ MISLI IZ POROČILA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE DANES IN JUTRI,
KI GA JE IZDALA MEDNARODNA KOMISIJA ZA RAZVOJ IN IZOBRAŽEVANJE
/UNESCO 1972/

Preteklost izobraževanja je dosta krat bogatejša kot bi utegnili površno sklepati.

Vrsto stoletij je razvoj izobraževanja sledil ekonomskemu razvoju, danes pa v svetovnem pogledu prvič v zgodovini izobraževanje prehiteva ekonomski razvoj.

Izobraževanje in metode so povsod po svetu tarča napadov kritike, da niso dovolj sodobne.

Vzvišenost pisane besede je še danes globoko vkoreninjena v večini šolskih sistemov. Izogibati se moramo sistematičnemu podcenjevanju žive besede in slike, obvarovati pa se moramo tudi, da bi uporabljali izključno govor in sliko.

Današnje stanje ocenjevanja, izpitov in diplom, nagrajuje tiste, ki so močni, ki imajo srečo in so prilagodljivi, krivi in kaznuje tiste, ki so nesrečni, počasni, slabo prilagojeni, skratka ljudi, ki so inki se počutijo drugačne. Sistem ocenjevanja v glavnem omogoča, da lahko primerjamo uspeh posameznika z vrstniki, redko pa upošteva njegov napredok glede na njegovo lastno izhodiščno raven.

Ko bo izobraževanje postalo trajno, se bodo spremenila pojmovanja o tem, kaj je uspeh in kaj neuspeh. Posameznik, ki mu bo na določeni stopnji izobraževanja spodeljel, bo imel še druge možnosti. Nič več ne bo do smrti zapisan getu svojega lastnega neuspeha.

V velikih primerih obravnavajo fizično delo kot zlo, ki se mu je treba z izobraževanjem za vsako ceno izogniti.

Fizično, intelektualno, emocionalno in etično zlitje posameznika v celovitega človeka bi bila široka opredelitev osnovnega cilja izobraževanja.

Človek uresničuje samega sebe z ustvarjanjem in skozi ustvarjalnost. Njegove ustvarjalne sposobnosti so tiste, ki so najbolj občutljive za kulturo, najbolj sposobne, da se razcvetijo in presegajo lastne dosežke, pa tudi najbolj raljive, če so izpostavljene zatiranju in onemogočanju.

Nemir mladih gre pripisati predvsem prepadu, ki obstoji med globalnimi spremembami v stvarnem svetu in med načini, kako se institucije tem spremembam prilagajajo: sunkovito, kaotično, večkrat docela neustrezno. Tako začne mladina iskati nove vrednote, svet, ki se bo osvobodil vseh mehanizmov socialnoekonomiske in intelektualne nadvlade. Nobena dolgoročna izobraževalna politika ne more uspeti brez analize globljih vzrokov izziva, ki nam ga mladi mečejo v obraz.

Nismo še dojeli, da je znanost po svojem bistvu odločilen dejavnik pri vzgoji vseh sestavnih delov osebnosti in pri zadovoljevanju njenih potreb.

Izobraževanje sledi zakonom, ki veljajo za vsakršno človekovo početje: stara se in okosteneva. Če hoče ostati živ organizem, ki bo sposoben z razumom in zagonom zadovoljevati potrebe posameznikov in razvijajočih se družb, se mora izogibati pastem, ki jih predstavlja samozadovoljstvo in rutina. Ves čas mora preverjati svoje cilje, svojo vsebino in svoje metode.

Izbral Miha Pajk

Ivan Škoflek

TINČEK

Ko smo podirali staro barako, so gojenci odkrili podganje gnezdo. Nekdo je zamahnil s palico po podganji družini. Tinček se je vrgel na tla in palica se je zvila po njegovem hrbtnu.

Zverina, ne ubijaj, je Tinček siknil skozi stisnjene zobe. Poglej, kako topel domek smo jim uničili...

Gojenci so se smeiali.

Twojo dvojno bolečino, Tinček, na hrbtnu
in v srcu, sem sklenil, da jo razodenem
ljudem, da ne bodo kar naprej ubijali
sreče in ljubezni... .

/Iz vzgojiteljevega dnevnika/

Nekje na robu mesta sta živela žena in mož. Čeprav je bilo njuno stanovanje le skromna podstrešna sobica, sta si iz srca želeta otroka. Pet let sta upala zaman, potem je prišlo...

Rodila bom, je žena po daljšem oklevanju zaupala možu.

Še tisti večer je odšel mož v gostilno, da se napije, napije od sreče.

Oštir, daj ljudem piti, plačam za vse!

Zakaj pa, je vprašal nekdo.

I, rodila bo!

Gostilna je zažvenketala od krohotja. Grenka kapljica dvoma je kanila na komaj rojeno srečo.

Hudiča, a mislite, da ni od mene?

Ko so šli otroci naslednje jutro v šolo, so ga našli na pol nezavestnega ob cesti. Tako je bilo potem še mnogokrat in vedno huje. Nazadnje so ga vrgli tudi iz službe in čisto nazadnje še v zapor, ker je začel krasti.

Žena pa je s solzami čakala in dočakala svojega nebogljenega Tinčka. Očeta ni bilo nikjer, ko je rodila. Pravzaprav je malokrat prišel, pa še takrat je bil pijan. Tudi surov je bil in žena se je morala s Tinčkom skrivati pri sosedih. Ko je bilo Tinčku tri leta, se je ločila.

Tinček je hitro rastel in z njim so rastle razne težave. Najprej ga je odklonila stara mama, kamor je hodil v dnevno varstvo, ko je bila mati v službi. Preveč da je živ, se je zgovorila stara mama. Nato ga je mati dala v vrtec. Nekoč, star kmaj štiri leta, je vzel tovarišici denar iz torbice, zato ga niso več sprejeli. Mati ga je hudo kaznovala.

Takšen boš, kot je tvoj oče, mu je napovedala prihodnost.

Ko je odhajala v službo, je sam ostajal doma. Najraje se je potepal, včasih prav do konca mesta.

Ko je začel hoditi v šolo, ga je mati dala v mladinski dom. Nekoč se je brez dovoljenja odpeljal z vzgojiteljevim kolesom, zato so ga izključili. Spet ga je pogoltnila cesta.

V vzgojni zavod smo ga sprejeli, ko mu je bilo deset let. Zgodovine njegovega otroštva nismo uspeli nikoli docela sestaviti. Bil je neprestano raztrgan in umazan. Kar naprej je tudi nekaj iskal. Tekal je za vsakim. Včasih se je nepričakovano ustavil ob kom in kmalu smo spoznali, da ga privlači človeška toplina.

Nekoč je s strahom pritekel k svojemu vzgojitelju.

Tovariš, je nerodno začel, rad bi vas nekaj prosil.

Kar daj, ga je spodbudil vzgojitelj.

Mi boste dovolili, da bom šel na pogreb?

Čigav?

Materin!

Na obrazu ni bilo nobenega čustva. Miren, otopel pogled je s strahom čakal na vzgojiteljev odgovor. Vzgojitelj ga je stisnil k sebi.

Nisem vedel, je kasneje pripovedoval vzgojitelj, kaj naj storim. Spreletel me je srh. Tudi besede nisem mogel spregovoriti. Na vrtu sva natrgala rdečih nageljnov in naredila šopek. Z njim sem šel tudi na pogreb. Le nekaj pogrebcev je bilo. Tinčku ni nihče izrekel sožalja, le neka teta me je vprašala, če se je že kaj poboljšal.

Jesen se je neopazno prikradla pod Karavanke. Zavod je spet oživel in tiko dolino proti brniškim gozdovom je napolnil vesel vrišč gojencev.

Nekega dne je Tine ves zasopihan s časopisom pritekel k vzgojitelju.

Poglejte, tovariš, to je moj oče!

Kje?

Tukaj! Povozil ga je tovornjak! Saj sem vedel, da bo tako, zato pa sem vsak dan prebral vse o nesrečah.

Za pogrebom sta šla Tinček in vzgojitelj in uslužbenci pogrebnega zavoda.

Že nekaj let ga nisem videl, je skušal Tinček pojasniti vzgojitelju svojo neprizadetost. Toda oče je le oče, je nadaljeval, in zdaj vsaj vem, da ga resnično nimam več.

Ko sta z vzgojiteljem odhajala s pokopališča, si je Tinček zaželet, da bi skupaj obiskala staro mamo.

Rad bi ji povedal, da mi je umrl oče, se je Tinček opravičeval vzgojitelju, morda mi bo pa zdaj le dovolila, da jo kdaj obiščem.

Same težave sem imela z njim, saj razumete, gospod vzgojitelj, se je stara ženička branila Tinčka.

Stara mama, saj bom priden, kadar bom prišel, je prosil Tinček. Ženički so se orosile oči. Obrnila se je vstran.

No, pa naj kdaj pride, pa nikoli za dolgo, je naposlед popustila.

Potem je minilo nekaj let. Tinček je postal Tine, velik fant, nekoliko ukrivljen. Nenaravno dolge roke so mu čudno bingljale. Hodil je z dolgimi počasnimi koraki in vedno je gledal strmo predse, ko da bo zdaj zdaj nekaj našel. Od stare mame, ki jo je kdaj pa kdaj obiskal, se je vračal navdušen in vesel.

Pa mu je umrla tudi stara mama.

To je zadnjikrat, tovariš, saj zdaj pa nimam nikogar več, je Tine tolažil vzgojitelja, ko sta v deževnem popoldnevu šla za pogrebom stare mame.

Tine je dokončal šolo in moral je v drug zavod. Tu sva se srečala po čistem naključju.

No, pa sem spet doma, je pripomnil, ko me je zagledal.

V svoj novi dom se je takoj vživel. Našel je še nekaj starih prijateljev in še isto popoldne je stekel za žogo.

Nekoč je ves prestrašen pritekel v pisarno.

Tovariš, mi boste pomagali?

Ja, kaj pa se je spet zgodilo, sem ga začudeno vprašal.

Poglejte jih, kakšni so!

Pokazal mi je pismo.

Če v osmih dneh ne poravnate najemnine za naslednjih deset let, vam bomo zaplenili grob, številka 7815. Pogrebni zavod.

Materin grob?

Da, tovariš! Torej moram dobiti novi dom, ki ne bo imel

izobrazbe. Če ne, lahko se tudi nekaj dogodi, da ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

izkorakiti in živeti v skladu z moimi idejami. Če ne morem

Bizjak Irena, psiholog v VZ Višnja gora

KAJ JE PSIHOTERAPIJA?

Dandanes se v zvezi s sodobnim načinom dela v vzgojnih zavodih velikokrat omenja ta izraz. Zdi se mi, da je že nekakšna moda.

Vsak strokovni delavec, ki ima opravka z gojenci, naj bi ravnal "psihoterapevtsko".

Psihoterapija pa je dejansko ena od najbolj zahtevnih metod

psihološkega tretmana, za katero ni dovolj niti samo formalna

izobrazba iz psihologije, ampak je potrebno še podiplomsko

usposabljanje. Prav bi bilo, če bi psiholog opravljal to delo

sprva pod vodstvom mentorja. Toda v vzgojnih zavodih še psihologov ni, kaj šele mentorjev. Toda običajno je psiholog-začetnik

previden, zavedajoč se svoje odgovornosti, in svojega ne-

posrednega dela z gojenci v smislu korekcije osebnostnih in

vedenjskih motenj niti ne imenuje "psihoterapija". Vsak stro-

kovni delavec v vzgojnem zavodu bi moral pri skupinskem ali

individualnem delu z gojenci ustvariti pristno, spontano in

toplo vzdušje. To morda že lahko imenujemo "psihoterapevtska

klima", ni pa tako delo še psihoterapija. Strokovnjakov-psihoto-

terapevtov imamo v slovenskem prostoru toliko, da bi jih lahko prešteli na prste. In vsakdo, ki opravi na neki šoli izpit iz psiholoških predmetov, še tudi ne more svoje dejavnosti imenovati "psihoterapija". Tega bi se bilo dobro zavedati, da bi s tem pomagali pri razčiščevanju pojmovne zmede.

Kajti omenjena metoda psihološkega dela je dovolj zahtevna in v nekaterih primerih tudi nevarna. Vsak strokovni delavec v zavodu bi moral poznati zakonitosti človeškega vedenja v tolikšni meri, da bi lahko opredelil tudi svoje vedenje, občutke, misli, asociacije v odnosu do vsakega posameznega gojanca, s katerim dela. Normalno je, da se v medčloveških odnosih razvijejo simpatije in antipatije, obojestranski ali enostranski odpori ali zbližanja. Vsi gojenci niso v enaki meri sposobni odzvati se približevanju strokovnega delavca. In velikokrat do potrebnih zbližanj sploh ne pride in takrat pravimo, da gojencu "ne moremo priti blizu". To je odvisno od osebnostnih lastnosti obeh, tako strokovnega delavca kot gojanca. Čeprav ne moremo delavci v zavodu nadomestiti v enaki meri prirodne top-line in zavetja, ki bi ga našim gojencem nudili starši, pa se moramo vsekakor truditi, da sprejmemo in na nek način čustveno angažiramo tudi emocionalno slabše odzivne, čustveno zmedene, otopele ali kako drugače "zoprne" gojence. Tako pa pogosto prav taki, pomoči v največji meri potrebni, ostajajo ob robu dogajanja, odklanja jih skupina in - morda podzavestno - tudi vzgojitelj in vsi ostali strokovni delavci. Psihoterapevtska klima pa, če že govorimo o njej, naj bi bila v vzgojnem zavodu taka, da bi bilo takih gojencev, "črnih ovc", čim manj. Če pa so, je treba najti način, kako tudi k njim ustrezno pristopiti. Morda bi bil tudi za take, nedvomno težje primere, prikladen ravno psiholog, ki sicer ne more enakovredno "obravnavati" vseh gojencev v zavodu. Republiški normativ je sicer en psiholog na 70 gojencev, toda v tem primeru lahko le vsem izmeri inteligenčni količnik in aplicira morda še kakšno drugo pestro preizkušnjo. Če pa intenzivneje dela z nekaj primeri gojencev, ki potrebujejo več ukvarjanja, je s tem v veliki meri pripomogel k ustvarjanju optimalnega splošnega vzdušja v zavodu, ki je pogoj za ugodno resocializacijsko pot vseh udeležencev vzgoj-

nega tretmana. Seveda bo lahko psiholog realiziral take vrste dejavnost le ob vsestranski in dobronamerni podpori ostalih strokovnih delavcev, zlasti pa gojenčevega vzgojitelja; ob takem delu ni prostora za lastninske odnose, neke vrste ljubosumje in težnje po prestižu. K psihoterapevtski klimi v zavodu pripomore vsak strokovni delavec s svojimi osebnostnimi lastnostmi, značajem in načinom sodelovanja. Psihoterapija kot specifična in zahtevna metoda pa ostane še vedno domena ljudi, ki so za tako delo strokovno in praktično usposobljeni.

Knafele Franjo

BILI SMO NA HRVATSKEM

Šekcija strokovnih delavcev vzgojnih zavodov MVO je organizirala od 15. do 17. oktobra 1975 strokovno ekskurzijo na Hrvaško za strokovne delavce naših zavodov. Ogledali smo si ustanove v Karlovcu, Bedekovčini in Ivanjcu. Hrvaški kolegi so nas lepo sprejeli in nam v vseh omenjenih zavodih prikazali njihovo delo. Poleg ogleda zavodov smo imeli tudi razgovore. Podrobneje smo se zanimali za strokovnost njihovega dela in pogoste, v katerih delajo.

Zadnji dan ekskurzije v Ivanjcu so se udeležili zaključnega srečanja predstavniki vseh omenjenih zavodov ter društva defektologov Hrvaške. Prisotna sta bila tudi svetovalca prof. Baldo Ban in prof. Josip Vamgopac. V razgovoru, kjer je sodeloval prof. Baldo Ban, je izrazil željo, da bi tesneje sodelovali z našo sekциjo in preko nje s slovenskimi defektologi na vseh področjih dela. Srečanja naj bi postala tradicionalna, ne pa občasna vsakih nekaj let kot je bilo to doslej. Njihove pobude in predloge smo s simpatijami sprejeli in jih bomo prenesli na kolektive ter upravni odbor sekcijske, ki naj bi izdelal program organiziranega sodelovanja.

V imenu članov ekskurzije se je gostiteljem povsod zahvalil za izredno lep sprejem predsednik zvezne sekcije in ravnatelj vzgojnega zavoda iz Slivnice prof. Ferdo Vavpotič.

Udeležba na ekskurziji je bila zelo skromna, saj nas je bilo od predvidenih 35 samo 27. Nekateri zavodi /Preddvor, PMD, Fram/ svojih predstavnikov sploh niso poslali. Zanimivo bi bilo slišati mnenje strokovnih delavcev zavodov, od kod nezainteresiranost, da bi vsaj bežno spoznali, kako delajo v naših bratskih republikah. Pogrešali smo predstavnike Zavoda za šolstvo in Pedagoške akademije.

Žužek Milena

V NAŠEM MLADINSKEM DOMU "MALČI BELIČEVE"

Pogosto se nam dogaja, da nas iz Mladinskega doma "Malči Beličeve" povprašujejo, kdo smo in kaj se dela pri nas. Kljub dolgoletni vzgojni dejavnosti naš dom še nima pravega statusa med vzgojnimi zavodi.

Naša populacija izhaja iz socialno-moralno ogroženih družin. Kapaciteta zavoda je 112 otrok, ki hodijo v normalno in posebno solo. Po vzoru Saveza dječjih domova Jugoslavije imamo otroke razdeljene v osmih skupinah, imenovanih tudi družine. Vsako družino vodi ena tovarišica. Sestav družine je heterogen po spolu, starosti in šoli. Družina v domu bi bila otroku, ki se je zaradi njemu nepojmljivih razlogov znašel pri nas, surrogat, ki mu ga lahko ponudimo za tisto, kar je izgubil. Delamo v turnusih, tako si skupne prostore delita dve družini. Prizadevamo si, da bi se otroci pri nas počutili dobro in varno. V zadnjih treh letih smo s pomočjo namenskih investicij, ki nam jih je dodelila TIS, vsaj deloma opremili hišo - s centralno kurjavo, novo in bolj funkcionalno opremo, in prav sedaj je v zadnji fazi adaptacija kuhinje. Še veliko imamo dela, stara hiša vedno znova kaže potrebe po popravilih. Istočasno skušamo tudi naše vzgojno delo usmeriti v koraku s časom, vnesti v naše delo novitete in nova spoznanja, ki si jih pridobivamo na strokovnih sestankih, seminarjih: vse v smislu izboljšav prevzgojno-vzgojnega procesa in materialnih dobrin, ki pogovujejo delo.

OD TU IN TAM

Delavci Dekliškega vzgajališča Višnja gora so se /v soglasju z upravnim odborom zavoda/ odločili, da si bodo v gospodarskem poslopju, ki je od zavoda oddaljen kakih 5-6 minut hoda, uredili - klubske prostore. Prostore si bodo uredili in obnovili s skupnim, prostovoljnim delom, jih opremili z lastnimi prispevki.

Klubski prostori naj bi bili vsem uslužencem zavoda dostopni kot oaza, ki naj predstavlja nek prehod iz službenega v privatno življenje in obratno. Tam naj bi delavci "odvrgli" breme in probleme iz službenega časa, katerih se ne morejo znebiti preprosto s tem, da za seboj zaprejo vrata zavoda, in katerih ne želijo nositi s seboj v svoje privatno življenje. Tudi obratno - ti prostori so lahko postaja, kjer naj delavec ob podpori kolegov skuša sprostiti svoje privatne probleme, ne da bi zato obstajala nevarnost, da bi bilo prizadeto delo z gojenkami ali kvaliteta prevzgojnega procesa.

V teh prostorih bi se delavci tudi lahko strokovno izobraževali

li, študirali in si v neformalni obliki prizadevali kot skupina bolje funkcionirati - seveda v upanju, da bodo zato uspehi formalne, "službene" skupine večji, doseženi ne na škodo osebnosti pedagoškega delavca, ampak bi se ob bogatenu gojenjine osebnosti ne izčrpavala, ampak razvijala in bogatila tudi osebnost pedagoškega delavca.

Res imamo prav sedaj vrsto seminarjev in sensitivity treningov, ki si prizadevajo doseči isto. Mogoče je oblika, po kateri so začutili potrebo delavci DVVG in za katero so se odločili, nekoliko cenejši poskus v tej smeri, ki ima ob primeri odgovornosti lahko verjetno celo večje učinke, prav zaradi svoje kontinuiranosti.

75-LETNICA SLOVENSKIH ZAVODOV ZA USPOSABLJANJE SLUŠNO IN GOVORNO PRIZADETIH

28. oktobra 1975 so praznovali slovenski zavodi za usposabljanje slušno in govorno prizadetih 75-letnico svojega delovanja. Predstavnik Zavoda SR Slovenije za šolstvo tov. Skoflek je članom za praznik takole čestital:

Tričetrt stoletja za zgodovino človeštva ni mnogo, je pa dovolj, da ljudje zgradimo eno celo kulturo, če smo znali strniti svoja plemenita hotenja, izkušnje in znanje v ubrano in ustvarjalno dejavnost.

Če kultura res ni statistika kulturnih prireditev in število spomenikov, če je kultura obraz človeškega duha, so vaša kulturna podoba tisoči in tisoči, ki ste jih usposobili za sporazumevanje in razumevanje - to najsigurnejšo pot k blaginji in sreči človeštva.

TRETJA SEJA DRUŠTVA DEFEKTOLOGOV SLOVENIJE

V Ljubljani je bila 17. oktobra tretja seja društva defektoologov Slovenije. Republiški odbor je razpravljal o organizaciji društva, o delitvi sredstev za založniško dejavnost, o pripravah za delovni program za leto 1976 ter o pripravah za izredni občni zbor.

Dr. Bronislav Skaberne je poročal o potrditvi statuta društva defektoologov. Na rednem občnem zboru je bil namreč od člansstva statut potrjen, to je bilo pred sprejetjem zakona o društvih. Ta pa zahteva precejšnje popravke. Sedaj bo treba

uskladiti in pripraviti nov predlog. Sprejetje takega statuta pa je vezano na sklic izrednega občnega zбора. Dogovorjeno je bilo, da bo izredni občni zbor 19. decembra. Na tem zboru naj bi zastopalo članstvo naslednje število delegatov iz posameznih sekcij: za sekcijo FIBO 2 delegata, TIFLO 2, DP 15, MVO 5, SURDO 4 in LOGO 2. Za občni zbor naj bi pripravile sekcije poročilo o njihovi dejavnosti. O dejavnosti RO bo poročal predsednik, nadalje naj bi sprejeli tudi delovni in finančni načrt za prihodnje leto.

Zaradi novo nastale situacije ni bil potrjen poslovnik o delu naše sekcije. Tega smo predložili v potrditev že marca meseca. Obeta se nam korektura.

Od predsednikov sekcij smo slišali o številu članstva.

V sekcijo DP je včlanjenih 610 delavcev

LOGO	65
FIBO	113
SURDO	101
TIFLO	
MVO	185

Dogovorjeno je bilo, da so delavci lahko člani večih sekcij, članarino pa plačujejo le eni sekciji.

Predsednik je poročal o seji zveznega odbora dne 27.9. v Prištini. Na seji so se Makedonci zavzemali za zvezni simpozij o rehabilitaciji otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju s pedagoškega, sociološkega, socialnega, psihološkega in pravnega vidika. Ta simpozij bo le v okviru Makedonije.

Rožanec Franc, predsednik tiflo sekcije, je poročal o prvi evropski regionalni konferenci sveta za vzgojo na vidu prizadetih. Konferenca je bila v Ljubljani v času od 3. do 12. avgusta, udeležilo se je nad 270 strokovnjakov različnih profilov iz 22 evropskih držav ter gostje iz ZDA in Avstralije. Konferenca je lepo uspela. Udeleženci so izrekli o poteku konference in o organizaciji ter gostoljubju laskava priznanja.

K uspešni afirmaciji stroke slovenskim tiflopedagogom ob tej konferenci izrekamo iskrene čestitke.

Obveščeni smo bili, da zavodi za usposabljanje slušno in govorno prizadetih praznujejo 28.10. v Ljubljani 75-letnico delovanja.

Kolegom surdopedagogom in ostalim strokovnjakom izrekamo ob tem jubileju iskrene čestitke. Tudi v prihodnje jim želimo veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Razprava je tudi tekla o regionalni organiziranosti članstva ne glede na pripadnost sekciji. Zamišljene so naslednje regije: Celje, Koper, Kranj, Maribor, Murska Sobota, Ljubljana, Nova Gorica, Novo mesto ter Ravne na Koroškem.

Iz poročil predsednikov sekcij smo zvedeli, da sekcija DP zelo intenzivno pripravlja, da bi delavci tega področja študirali na drugi stopnji v Ljubljani. Do sedaj je priglašenih nad 50 kandidatov. Predavatelji VDS Zagreb bodo, če bo vse

pripravljeno, pričeli s predavanji v drugi polovici novembra. Solnina bo znašala okrog 3.000 din letno. Predavanja bodo ob petkih popoldan, soboto ves dan in v nedeljo dopoldan. Gre za program, ki naj bi ga predavatelji posredovali v 12 tednih oziroma v 200 urah. Ugodno za študente je tudi to, da bodo izpiti tudi v Ljubljani. Kako bo študij tekel in kako jim bo uspelo rešiti financiranje, je brez dvoma odvisno od samih kandidatov, zlasti od njihove organiziranosti in prodornosti. Članstvu sekcijske MVO pa morda članstvu drugih sekcij damo prizadevanje sekcijske DP v razmislek. Kazalo bi podoben študij organizirati tudi za druge skupine. Po približnih podatkih se zanima za tak študij nad 20 članov naše sekcije. Mogoče bi kazalo združiti sile npr. s FIBOVCI.

Veliko časa smo posvetili finančnim problemom in delitvi sredstev. Sprejet je bil sklep, da imata prednost pri delitvi sredstev za založniško dejavnost sekciji SURDO in TIFLO. Prva je prejela 120.000 din, druga pa 80.000 din za izdajo učbenikov. V bodoči delitvi pa imajo prednost druge sekcije. Solidarnost je tudi tukaj potrebna. Naša sekcija ima v programu dve deli in sicer publikacijo o socialnem stanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju Slovenije. Drugo obširno delo pa je objava disertacije tov. Skalarja. Obe deli naj bi zagledali beli dan v prihodnjem letu.

Ponovno poudarjamo, da je izdaja učbenikov, priročnikov in ustrezne strokovne literatur za zavode za usposabljanje zelo neurejena in zanemarjena. Če ne bi bili entuziasti, bi najbrž ostali brez učbenikov. Do neke mere moramo razumeti, da je težko financirati drage izdaje, zavoljo majhne naklade, saj stane zelo skromen učbenik v nakladi 20 izv. tudi 1.000 din. Nobena založba ne gre v to. Potrebno bi bilo to sistemsko rešiti.

Republiški odbor je dobil letos nekaj sredstev za dejavnost društva. Ta denar smo razdelili po številu članstva in sicer 60 din po osebi. Tako prejme naša sekcija 11.600 din. Republiškemu odboru ostane za njegovo dejavnost 20.000 din.

Slovenska kotizacija zveznemu odboru znaša 42.492 din. Drugi republiški odbori pa prispevajo v naslednji višini: BIH 31.940 din, Črna gora 5.000 din, Hrvaška 690.000 din, Makedonija 240.000 din, Srbija 640.000 din. Iz navedenih sredstev bo financirana dejavnost vseh zveznih sekcij.

INFORMACIJE O KNJIGAH

23. septembra je izšla pri Državni založbi Slovenije knjiga PSIHOLOGIJA SPOZNAVANJA avtorja dr. Vida Pečjaka. Knjiga obsega tri dele: občutenje in zaznavanje, učenje in spomin, mišljenje in jezik. V njej dr. Pečjak na preprost, vsakemu bralcu dostopen način izčrpno poda osnove sodobne psihologije in to v zelo lepem, čistem slovenskem jeziku.

Knjigo toplo priporočamo vsem zavodskim knjižnicam in v branje vsen delavcem v zavodih, saj vsebuje tiste osnove splošne psihologije, ki naj bi bile delavcu jasne za uspešno pedagoško delovanje.

VSE O GRADNJI GNEZD

Pravijo, da smo zavodski ptičke brez gnezda. Da, da, to pravijo, to je rekel že Milčinski in to piše tudi na prvi strani te revije. In ker to vemo, smo polni usmiljenja do zavodskih ptičk. Na vsak način jim hočemo dati gnezdo, da bi se ne počutile tako izgubljeno. Gnezda smo iskali v potu svojega obraza in se šibili pod zavodskimi bremenji. Potem je tik pred zdajci nekaj ptičk preletelo plotove in zažvrgolelo. Lepo zažvrgolelo, da nam je, ubogim zapuščenim zavodskim brez gnezda, srce hitreje pričelo utripati od samega velikega upanja. In smo počasi, previdno zaplahutali za žvrgolečimi ptičkami. Najprej bolj pogumne, bolj napredne, bolj razvite ptičke z močnejšimi perutmi in ostrejšimi kremljji, takoj za njimi bolj ostrovidne ptičke, ki so videli, kako visoko so že tiste ptičke, ki tako lepo žvrgolijo.

Torej vsa ta prva pošiljka zavodskih ptičk je poletela iskat gnezda. In so odkrile - seminarje. Sensitivity treninge, seminarje o novih ižhodiščih, seminarje o samoupravnih sporazumih, seminarje o teorijah učenja in o glasbi in igri in gibanju, seminarje o alkoholizmu in narkomaniji in drogah, seminarje, seminarje...

In so ptičke ugotovile, da so seminarji ena fejst stvar. Vse uboge, izgubljene, zapuščene, zamorzene zavodske ptičke brez gnezda priletijo in si začnejo besno, z ljubeznijo, odločno, ideološko, namensko, čustveno, strokovno graditi eno veliko skupno gnezdo. In se potem naenkrat začutijo manj izgubljene. In mislijo, da sedaj res so malo bolj srečne, saj vedo, da se gnezdo lahko zgradi, da ni treba, da čakaš, da ga bo ljubi bogec dal ali da jih bo rdeči križ poslal /nekoliko obrabljene od tistih bolj ta bogatih tam zunaj/. In ptičke na splošno vse hitijo nazaj domov, kjer ni gnezda, pa pričnejo graditi s tako vnemo novo lepo gnezdo, da se preveč zadihajo in morajo počuti. Bolj prosvetljene ptičke se jezijo, ker tiste bolj zapotniške, bolj cagave, ki se vedno bojijo poleteti, ker imajo "švohotne" perutke, nergajo, nezaupljivo ogledujejo slamice, ki so gradbeni material za gradnjo gnezdz, kot vemo, in se na koncu - prav takrat ko upehane, entuziastične ptičke počivajo, in so utrujene - upajo jasno in glasno začivkati, da pravzaprav ne verjamejo, da se da iz slamic gnezdo zgraditi in da so to one že vse poskušale, pa nikoli dogradile in da je vendar jasno, da smo ptičke zavodske od vedno brez gnezda bile in da bo to vedno tako in konec. Ta konec pa pomeni to, da nič več ne bomo prhutali navzgor, ampak bomo, ptičke zavodske vse po vrsti, črvičke nosile vkup. Res ni prav, da bi to delale samo one uboge ptičke s šibkejšimi perutmi, čeprav se na črvičke one resda, no ja, zelo dobro spoznajo, ker so ogledovale črvičke ves čas, ko so hrepeneče in upajoče ptičke, ki so po zraku odletele, utrjevale svoje perutnice. In sploh so njihove perutnice samo zato lepše, kajne, ker po zraku letajo.

Tako smo pri nas brez gnezda ostali, in pri vas. Ampak vemo tudi, čeprav ne iz čitank, da so ene ptičke v ta velkem seminarskem gnezdu ostale in jim je topleje.

Mi še zmeraj, brez gnezda kot vse ptičke zavodske, izza plotov kukamo in oprezamo, ko spazimo gnezdo v daljavi, pa prh-nemo ven in odletimo tja. Včasih kakšna ptička nikoli več ne prileti nazaj. Omaga v zraku ali odleti tja, kjer misli, da vidi gnezdo. Pa tja prileti, že utrujena nekoliko, in vidi, da je bilo to le seno in slama na kup zgrabljeno, kot pri nas, čeprav pri nas ni več zgrabljeno, ker je razgrabljeno.

In tako smo zavodske ptičke na splošno še vedno brez gnezda. In jaz tička zavodska, vam povem, da sem se tega naveličala, da bi me drugi učili slame vkljup dajati v tujem gnezdu, ker vam povem, ko priletim nazaj v naš kup slame, vedno pozabim, kako in kaj so me že naučili - ob vsem tistem čivkanju ptičk s šibkejšimi krili. In se namesto tega jezim, zakaj ne morem tistih ptičk, ki sicer tako dobro črvičke poznajo, a imajo slaba, mehka krila, preslabotna, da bi bilo z njimi strogo priporočljivo letati /in tu je, zavodski, treba imeti srce, saj ptičke res zaenkrat kljuvajo le črve, ampak če bo črvov zmanjkalo, a? Rečem vam natiho, da se bodo pokljuvale vse tičke med seboj, ker jim bo dolgčas in ne bodo vedele kaj početi in bodo obupane in tako jim bo pač toplo, ko bodo nekaj kljuvale. Ja, res mislim, da je za te tičke treba imeti srce,/, enostavno iz kupa slame vreči dol. Potem bi gnezdo gradila sama, pa katera od tistih bolj utrjenih ptičk s perutmi in črvički, katera teh bi že še pomagala, ali jaz njej.

Ja, to mislim, ker sem jezna. In natihem vam priznam, da bi gnezdo bilo najbrž malo drugačno, kot so me naučili. Ampak važno je, da slamicc dobro vkljup držijo in da je gnezdo res toplo, saj če je toplo, se tudi črvički le neradi ven odpravijo in je potem sploh lepo, tudi če poka od mraza.

Ja, kar se mraza tiče, vam rečem, me vedno zmrazi, ko moram iz kupa slame ven leteti, pa zavračati črvičke, ki bezljajo naokrog. To so ti trapasti črvički, vam rečem, kar naokrog ti bezljajo in jokajo, ker jih zebe. In jih nazaj dregljam. Ampak enih nikakor več ne morem najti. In mi je vedno malo hudo za njimi, ker vem, da so zmrznili. So mi sicer dobre in spodbudne pametne ptičke rekle, da so moji črvički le tisti na kupy slame, ampak jaz, vam rečem, ne morem popustiti, da bi tisti, ki so s kupa padli ali odbezljali, ne bili več moji. Saj sem jih vendar sama lastnokljuno pomagala skupaj znesti. One pa ne, pa ne. Ampak se bojim, da bodo potem vsi črvički zbezljali ali padati začeli, saj veste, res ni prijetno, da jih s kljuni takole ščipljemo in kljunčkamo, lahko je grozno žgeč-kljivo. Ampak bojim se tudi onim ptičkam verjeti, kaj pa, če bodo kdaj le staknile zmrznjenega črvička kje, in bodo videle, kako nagnusno hudo je biti zmrznen črviček in jim bo postalo neznansko hudo, in bodo kar mene priletele kljuvat potem. A? Ja, hudo je, vam rečem. Biti brez gnezda namreč. Vsi ti solijo pamet, mojo ptičjo po ptičje, tiste ptičke zunaj v ta velkem gnezdu, tiste iz tistih gnezd v daljavi, ki so od blizu potem še vedno samo kupi slame, in pa tiste iz našega kupa slame. Vse to je zelo hudo in potem si še bolj želim gnezda. In ti črvički, teh pa kar vkljup leti. In enkrat jih zebe in enkrat jim je vroče, ampak to je že čisto druga težava.

Ja, tako jaz mislim, da moramo naš kup slame v gnezdo spremeniti. Če ga bodo vse ptičke z našega kupa slame gradile, bo boljši, saj vse ptičke skupaj lahko izračunamo težo in velikost vseh črvičkov in vseh ptičk iz našega kupa slame in ni nevarnosti, da bi bilo gnezdo pretesno, in ni nevarnosti, da bi bilo preveč ogromno, tako da bi se spet počutile zavodske ptičke z našega kupa osamljene. In tudi ne bo drugačnejše gnezdo, saj naša slama je ista kot vsa slama vseh zavodskih ptičk, in slama nasploh - rumena, pač. In bo torej naše gnezdo rumeno. In če bo potem gnezdo tam v daljavi videti rdeče ali zeleno, bom vedela, da so ga samo prebarvali. No, če bo barva moderna in jo bodo črvički dobro vzdržali, bomo pa še mi gnezdo prebarvali. Ni, da bi se samo zaradi barve čutile ptičke osamljene, pa prizadete, ko bi črvički imeli proti rumeni nekaj proti, ker so jim v čisto ta prvem otroštvu rekli v onem gnezdu, ki je vidno le iz daljave, da so gnezda zelena.

Ja, tako je z gnezdi torej in nami zavodskimi ptičkami. Me torej same svoje gnezdo gradimo, zato ker je stabilizacija sedaj in bi se v velikem gnezdu, čeprav je veliko, vse ptičke in vsi črvički pomešali in - na!, bi imeli gnezdo in zmedo. Je pa res bolje slama brez zmede, mislim. No, mi imamo torej slamo in čisto, čisto malo otožne zmede, ampak imeli bomo tudi stabilizacijsko gnezdo za začetek.

Res, me zanima, kaj je z vami. Ko se dodobra odpočijem od seminarjev o gradnji gnezd, malo poletim naokrog in si ogledam. Seveda pod pogojem, če me tičke s šibkimi krili ne bodo ključati začele in če tiste pametne ptičke ne bodo odletele tako daleč proti soncu, da za njimi ne bi mogla, ker bi se moja mlada krilca lahko opekla.

Čiv, čiv,

Zavodska Tička /brez gnezda,
a z velikega kupa rumene slame/

P.S.: Kadar je mraz, zelo mraz, se tudi kremljev bojim, posebno, če so dobro negovani, ker so potem še bolj ostri. Kadar te takle krempelj zadene, se na hitrico odločiš, da je na slami prezimovati nespametno in raje odletiš na jug! Tam gnezda niso potrebna, ker je tam morje in tam živijo na splavih!

Na svečani seji upravnega odbora sklada "Boris Kidrič" dne 11. aprila 1975 je bila v veliki dvorani izvršnega sveta SR Slovenije v prisotnosti predsednika CK ZK Slovenije Franca Popita, predsednika skupščine SRS dr. Marjana Breclja, predsednika izvršnega sveta ing. Andreja Marinca, člena predsedstva SRS Vide Tomšič, člena predsedstva SRS in predsednika slovenske akademije znanosti in umetnosti Josipa Vidmarja, predsednice raziskovalne skupnosti Slovenije dr. Aleksandre Kornhauser, rektorja univerze dr. Janeza Milčinskega in drugih osebnosti med drugim podeljena nagrada sklada "Boris Kidrič" tudi prof. Katji Vodopivec, prof. dr. Milici Bergant, prof. dr. Milošu Kobalu, Francu Mlinariču, prof. dr. Bronislavu Skabernetu in dr. Vinku Skalarju za delo "Eksperiment v Logatcu". To delo je izdala Sekcija vzgojiteljev neprilagojene mladine Zveze društva defektologov Jugoslavije septembra 1974. Istočasno je isto delo pod naslovom "Maladjusted Youth, An Experiment In Rehabilitation" izdala znana angleška založniška hiša "Saxon House". Recenzenta - ljubljanska univerzitetna profesorja - dr. Lev Milčinski in dr. Vlado Schmidt sta med drugim poudarila: "Vodilna misel eksperimenta je bila pokazati prednosti permisivnih vzgojnih metod pred represivnimi, kadar gre za vodenje vzgojnih ustanov. Kot osnovno sredstvo prevzgoje se je pokazalo skupinsko /grupno/ delo v vzgojnih skupinah, kajti dinamika v skupini omogoča gojencu, da postane subjekt vzgoje."

Dne 31. oktobra 1975 je rektor univerze v Ljubljani, akademik prof. dr. Janez Milčinski, podelil doktorske časti devetim novim doktorjem znanosti. Med drugimi je bila čast doktorja psiholoških znanosti podeljena tudi tovarišu Vinku Skalarju za tezo "Nekateri specifični učinki permisivnega in tradicionalnega tretmana vedenjsko motene in delinkventne mladine v specialnih zavodih".

Na pedagoški akademiji so diplomirale naše članice Slavica Nečimer, Jasna Hohnjec in Elizabeta Petrovič. Iskreno čestitamo!

prof. dr. Bronislav Skaberne

MIADINSKO KAZENSKO PRAVO PO NOVI USTAVI

Ustavni amandmaji iz leta 1971 so prinesli pomembne spremembe; sprejeta je bila koncepcija o deljeni zakonodajni pristojnosti na področju kazenskega prava med federacijo in socialističnimi republikami oziroma avtonomnimi pokrajinami. Ustava iz leta 1974 je načelno sprejela rešitve, ki so jih predvideli amandmaji. Tako je v ustavi izrecno predpisano, da ureja federacija po svojih organih "splošna pravila o uporabi vzgojnih ukrepov in kaznovanju mladoletnikov".

Priprave kazenskih zakonov so se pričele takoj po sprejetju amandmajev leta 1971. Tako v zveznem merilu kot tudi v republiških oziroma pokrajinskih so se ustanovile skupine strokovnjakov, ki so začele delati na ustreznih kazenskih zakonih. Najprej je bil izdelan osnutek zveznega kazenskega zakona. /Odslej ne bomo več govorili o kazenskih zakonih, ker se izraz "zákonik" /codex, codice, código, Gesetzbuch/ uporablja za pomembne zakone, ki urejajo celotne veje določenega prava. Zakonodajni akti tako federacije kot tudi republike oziroma pokrajine pa ne bodo več predstavljali popolne kodifikacije kazenskega prava, saj bo zvezni kazenski zakon postavljal določene okvire, republike oziroma pokrajine pa bodo lahko izdajale zakonodajne akte v okviru postavljenih meja zveznega kazenskega zakona./

Naša republika je po zveznem kazenskem zakonu prva izdelala osnutek republiškega kazenskega zakona. Ta osnutek so v zveznem sekretariatu za pravosodje in organizacijo uprave v Beogradu prevedli na srbskohrvatski jezik in ga po posebnem dogovoru vseh republiških in pokrajinskih sekretarjev za pravosodje in organizacijo uprave razposlali zainteresiranim organom vseh republik in pokrajin. V Sloveniji pa je bil osnutek kazenskega zakona razposlan vsem zainteresiranim organom in organizacijam v pripombe.

Danes imamo že tretji osnutek zveznega kazenskega zakona in dva osnutka slovenskega kazenskega zakona, ker je drugi že upošteval pripombe, ki jih je strokovna skupina, ki dela na zakonu, medtem prejela. Delovna skupina v Sloveniji trenutno primerja osnutke ostalih republiških kazenskih zakonov, ki jih je prejela skupaj s slovenskim osnutkom kazenskega zakona.

Zvezni kazenski zakon postavlja v šestem poglavju deset splošnih pravil. V podrobnosti se ne bi spuščal. Zadostuje, če povem, da se konцепцијa mladinskega kazenskega prava, ki jo postavlja sedaj veljavni jugoslovanski /zvezni/ kazenski zakonik /ker še ureja popolno vejo kazenskega prava/, ni spremenila.

V Sloveniji sem se zavzel za to, da v ustreznih členih, kjer se govori o "poboljševanju", ta izraz nadomestimo z izrazom "prevzgajanje". Pri tem sem sodil, da je izraz "poboljševanje" neprimeren in nepedagoški, zlasti ko naj se tem označuje spremembą mladoletnikovega vedenja, ki naj bi se dosegla ob izvrševanju vzgojnega ukrepa in kažni mladoletniškega zapora. V imenu strokovne skupine za izdelavo slovenskega kazenskega zakona sem se obrnil tudi na katedro za pedagogiko filozofske fakultete v Ljubljani. Oddelek za pedagogiko filozofske fakultete v Ljubljani je potrdil moje mnenje in ga utemeljil takole:

"Pojem "poboljševalni" je vzet iz starih zelo laičnih konceptov nekdanjih kazenskih ukrepov, ki so zadevali mladoletnike. S pojmom "poboljševalni" so zgodovinsko povezana stališča, da je mogoče z zunanjimi prisilnimi režimi /kaznovalni režim, naporen fizično-delovni režim, intenzivno-religiozni režim itd./ od zunaj vplivati na vedenje mladostnika. Vsi taki poostreni režimi so temeljili teoretično na metodah navajanja ali celo dresiranja. Danes vemo, da so bila taka pojmovanja zelo laična, površinska in tudi praktično neučinkovita. Zavedamo se, da je pri mladih prestopnikih mogoče doseči spremembe le s sistematičnimi, pedagoško-psihološkimi ukrepi, ki bi vplivali na resocializacijo mladostnika. Taki ukrepi pa danes niso več vezani s pojmom "poboljševanja", temveč s pojmi "prevzgoje" ali "resocializacije". Zato predlagamo, da bodoči ZKZ in RKZ v tem smislu formulira zadevne člene."

Osnutek kazenskega zakona SR Slovenije izpolnjuje v svojih

določilih od 11. do 37. člena okvir mladinskega kazenskega prava SFRJ, ki ga daje osnutek zveznega kazenskega zakona v 65. do 74. členu. V zakonu so izvršene spremembe, na katere so naši teoretiki in praktiki opozarjali na številnih zveznih, republiških in regionalnih posvetovanjih in se-stankih različnih oblik.

V Sloveniji pa se borimo v sklopu nove mladinske kazenske zakonodaje, da se odpravijo nelogičnosti, da se mladoletnik za prekršek huje obravnava kot za kaznivo dejanje.

Tako je danes mogoče, da se starejši mladoletnik /od 16. do 18. leta starosti/ za prekršek, ki je lažja kršitev družbene discipline, lahko kaznuje denarno ali z zaporom do 15 dni, kar za kaznivo dejanje /hujšo kršitev družbene discipline/ ne more biti. Če se mladoletniku izreče za prekršek "ukor", je to kazen, če pa se mu enak "ukor" izreče za kaznivo dejanje, je to vzgojni ukrep. Razkorak je očit in z ničemer utemeljen.

Če smo leta 1959 humanizirali položaj mladoletnika v kazenskem pravu, je to nujno potrebno izvesti tudi v pravu prekrškov. Za raziskavo "Pravni položaj mladoletnih storilcev prekrškov in njihovo obravnavanje v praksi v SR Sloveniji" smo na Inštitutu za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani proučili pravo prekrškov devetih držav in sicer štiri srednje Evrope /Avstrije, Francije, Zvezne republike Nemčije in Švice/ ter petih držav vzhodne Evrope /Bolgarije, ČSSR, Madžarske, Nemške demokratične republike in Poljske/. Pri tem smo ugotovili, da je materialno pravni položaj mladoletnika v pravu prekrškov povsod enak položaju mladoletnika v kazenskem pravu. Le pri nas v SFRJ te usklajenosti od leta 1959 ni več. V tem pogledu do sedaj ni bilo nobenih pozitivnih premikov, niti po novejših republiških zakonih o prekrških, ki so bili izdani že po ustavnih spremembah. Tudi dosedanja osnutka zveznega zakona o prekrških vzdržujejo to abnormno stanje.

Mislim, da bi moral novi jugoslovanski zakonodajalec biti dosleden v humanizaciji kazenskega prava ter jo izvesti do

konca, torej tudi v pravu prekrškov. Sodim, da ni nobenega razloga za to, da tega v naši samoupravni družbi ne bi izvršili. Če smo izvedli humanizacijo v kazenskem pravu že leta 1959, bi morala biti izvedena v pravu prekrškov vsaj v letu 1975.

KAJ JE DELALA SEKCIJA

- ... V VZ Planini in Veržeju smo imeli 7. in 8. sejo UO sekciije.
- ... Skupno z nekaterimi vzgojnimi zavodi smo pripravili obisk študentov Philipsove univerze iz Marburga ob Lahni.
- ... Podobno vlogo je imela sekcija pri obisku študentov iz Njukobinga iz Danske.
- ... Priredili smo strokovno ekskurzijo na Hrvaško. 25 članov sekciije je obiskalo 5 vzgojnih zavodov.
- ... Imeli smo dva sestanka z ravnatelji vzgojnih zavodov, kjer smo razpravljalci o delu sekciije in o uresničevanju njenega programa.
- ... Priredili smo seminar o skupinski dinamiki. Udeležilo se ga je 34 članov sekciije.
- ... Udeležili smo se tretje seje RODD Slovenije.
- ... Pripravljalci smo izdajo 3. številke našega glasila.
- ... Pripravljam posvet o narkomaniji in alkoholizmu, ki bo v Radencih 14. in 15. novembra. Na tem posvetu bomo podelili 72 članom sekciije priznanja za 10, 15 in 20-letno delovanje v vzgojnih zavodih.
- ... Pripravljam seminar o novih izhodiščih, ki bo od 3. do 7. 12. t.l.
- ... itd., itd., itd., itd.

KNJIGE, KI JIH IMAMO NA ZALOGI PRI SEKCIJI MVO

1. SPECIJALNA ŠKOLA - časopis za pedagoška, socijalna i medicinska pitanja dece i omladine ometene u razvitku; godina XIX; Savez društava defektologa Jugoslavije /SDDJ/ Beograd 1970

št. 2 = 1
št. 3 = 2
št. 4 = 2
št. 5 = 70
št. 6 = 53

2. OSVRTI - SDDJ

št. 1 - O pojmu i nazivu poremečaja ponašanja i ličnosti dece i omladine = 259
št. 2 - Izvršavanje institucionalnih mera za maloletnike = 179
št. 3 - Prihvatišta i prihvatne stanice = 208
št. 4 - Etiologija maloletničkog prestupništva = 423
št. 5 - Društveno reagovanje na maloletničko prestupništvo = 380

3. Miloš Sovak: METODIKA VASPITANJA LEVAKA /SDDJ/ = 179

4. Dževad Sulejmanpašić: PROBLEMATIKA NAUKE O MUCANJU /SDDJ/ = 103

5. DRUGI KONGRES DEFEKTOLOGA JUGOSLAVIJE II. deo, Beograd 1966 = 26

6. SPECIJALNA ŠKOLA; godina XIV; Udruženje defektologa Jugoslavije; Beograd 1965
leto 1964 = št. 2, 3, 6
leto 1965 = št. 1, 2, 3
leto 1966 = št. 3, 4, 5, 6
leto 1967 = št. 1, 2, 3, 4, 5
leto 1968 = št. 1, 2, 4, 5, 6, 4, 5
leto 1969 = št. 1, 2, 3, 4, 5
skupaj: 27 knjig

7. Ante Carić: PROBLEMI MALOLJETNIČKOG SUDSTVA = 53

8. Ruth Becker: DISLEKSIJA I DISARTOGRAFIJA S LOGOPEDSKOG ASPEKTA /SDDJ/ = 163

9. Dr. Otto Wilfert: ODGOJNI DOMOVI JUČER, DANAS, SUTRA /SDDJ/ = 268

10. Maurice Copul: ODGOJNE GRUPE /SDDJ/ = 157